

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра Педагогіки, Психології, Початкової, Дошкільної освіти та Управління
зкладами освіти

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
Роль народного декоративного мистецтва в дошкільній освіті

Тотар Регіна Андріївна

Студентка IV-го курсу

Освітня програма: 012

Спеціальність: Дошкільна освіта

Рівень вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № _____ / 202_

Науковий керівник:

Габода Єва Бейлівна

ст. викладач

Завідувач кафедри:

Біда Олена Анатоліївна,

(доктор пед. наук, професор)

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 202_

**Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

**Кафедра Педагогіки, Психології, Початкової, Дошкільної освіти та Управління
зкладами освіти**

**Кваліфікаційна робота
Роль народного декоративного мистецтва в дошкільній освіті**

Рівень вищої освіти: бакалавр

Виконавець: студентка IV-го курсу

Тотар Регіна Андріївна

освітня програма 012

спеціальність Дошкільна освіта

Науковий керівник: **Габода Єва Бейлівна**

ст. викладач

Рецензент: **Тягур Василь Михайлович**

(кандидат педагогічних наук, доцент)

Берегове
2024

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

**Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatás- és Intézményvezetés
Tanszék**

A NÉPI DÍSZÍTŐMŰVÉSZET HELYE AZ ÓVODAI NEVELÉSBEN

Szakedolgozat

Készítette: Tatár Regina

IV. évfolyamos Óvodapedagógia

szakos hallgató

Témavezető: Gabóda Éva

adjunktus

Recenzens: Tyahur László,

docens

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	6
I. A magyar népi díszítőművészet	8
1.1. A népművészet fogalma. Népművészeti stílusok.....	8
1.2. A népi díszítőművészet fogalma, sajátosságai.....	9
1.3. A népi díszítőművészet történeti rétegei	11
1.4. Az ukrán nép díszítőművészet	14
1.5. Szülőföldem, Kárpátalja díszítőművészete	15
1.6. A népi kismesterségek fajtái	17
II. A népi díszítőművészet helye az óvodai nevelésben	25
2.1. Az óvodai díszítő jellegű ábrázolás és kézműves tevékenység jellegzetességei ...	25
2.2. Népi kézműves foglalkozások az óvodában	27
2.3. Az ukrán népi díszítőművészet az óvodában	29
III. A díszítő jellegű ábrázolás alkalmazhatóságának gyakorlata a Tiszabökényi óvodában	32
3.1 A kutatás helyszíne	32
3.2 A kutatás célja, hipotézise, módszere	33
3.3 A kutatás eredményei	35
ÖSSZEFOGLALÁS	37
REZÜMÉ	39
MELLÉKLET	41
IRODALOMJEGYZÉK	74

Зміст

Вступ	6
I. Угорське народне декоративне мистецтво	8
1.1 Поняття народного мистецтва. Стили народного мистецтва.....	8
1.2 Поняття та особливості народного декоративного мистецтва	9
1.3 Історичні шари народного декоративного мистецтва	11
1.4 Українське народне декоративне мистецтво	14
1.5 Декоративне мистецтво мого рідного Закарпаття.....	15
1.6 Види народних промислів	17
II. Місце народного декоративного мистецтва у вихованні дитячого садка	25
2.1 Особливості прикладного мистецтва	25
2.2 Народні промисли в ДЗО	27
2.3 Українське народне декоративне мистецтво в дитячому садку.....	29
III. Практика застосування декоративного зображення в дитячому садку с.	
Тисобикень	32
3.1 Місце проведення дослідження	32
3.2 Мета, гіпотеза та метод дослідження.....	33
3.3 Результати дослідження	35
Узагальнення	37
Резюме	39
Додатки	41
Список використаної літератури	74

BEVEZETÉS

A gyermek a különböző tevékenységek gyakorlása közben sajátítja el az ismereteket. Az óvodai nevelésben a néphagyományok ápolása a népi hagyományörző tevékenységekben és az ünnepnapokhoz kapcsolódó programokban valósul meg. A néphagyományhoz kapcsolódóan átélt tevékenységek a közös élmény erejével hatnak a gyermekekre, erősítik a közösséghez tartozás érzését. Nem csak érzelmi kötődés, hanem egy komplex személyiség fejlődés elősegítői. Ezen belül a közös alkotás öröme – közösségformáló erő. A gyermekeknek szükségük van arra az érzésre, hogy nem csak passzív részesei az őket körülvevő világnak, hanem képesek azon alakítani, változtatni. Szükségük van arra az élményre, hogy saját kezükkel létre tudnak hozni különféle tárgyakat, játékszereket.

A rajzolás, mintázás és kézimunka célja az óvodában az esztétikai élményt befogadó, reprodukáló, a képi-plasztikai kifejezőképességgel rendelkező gyermekek nevelése. A vizuális észlelés, emlékezet és képzelet megalapozása. A gyermekek finommotorikus képességei, kreativitása, önértékelése és egyéb erkölcsi tulajdonságai is fejlődnek. Ezzel a gyermekek megismerik általuk használt anyagokat, azok tulajdonságait és a velük végezhető manuális tevékenység változatos lehetőségeit.

Az óvodapedagógus feladata, hogy megismertesse és megszerettesse a gyermeket a népművészeti alkotásokkal, tárgyakkal. Fel kell keltse a gyermekekben az ábrázolási tevékenységek vágyát. Az alkotóösztön minden gyermekben ott van, csak hagyni kell kibontakozni. A gyermeket el kell juttatni az alkotás öröméhez. Az óvodapedagógus a vizuális tevékenység folyamatában a rajz, a festés, a kézimunka mellett megjeleníti a népi kismesterségek technikáit, fonásokat, szövéseket, agyagozást.

A népi díszítőművészet a vizuális nevelés folyamatában sokoldalúan fejleszti a gyermek egész személyiségét. Szakdolgozatomban szó esik a népművészet fontosságáról, a gyermeki alkotások sajátosságairól, a vizuális tevékenységek folyamatairól. Azért választottam ezt a témát, mert szerettem volna többet megtudni az óvodai ábrázolási, vizuális tevékenységekről, illetve a népi díszítőművészet fontosságáról. Szerintem fontos, hogy a gyermekek megismerjék a régi népművészeti alkotásokat, értékeket. Dolgozatomban azt tűztem ki célul, hogy olyan ábrázolási technikákat ismerjek meg, melyek alkalmazhatóak az óvodai vizuális tevékenységekben, figyelembe véve a gyermekek életkori sajátosságait, hogy azok sokoldalúan fejleszthessék a gyermekek személyiségét. Két fejezetre bontva próbáltam kifejteni a népi díszítőművészet szerepét az óvodai vizuális nevelésben.

Az első fejezetben kifejtem a népművészet, a népi díszítőművészet fogalmát, azok sajátosságait. A második fejezetben a népi díszítőművészet óvodai vonatkozásairól esik szó, az óvodai ábrázolási tevékenységekről. A harmadik fejezetben a gyakorlati tapasztalataimról esik szó.

Szakedolgozatomat több szakirodalomra építettem, melyek közül talán a legtöbbet Dr. Bakkay Tiborné, Balassa Iván és Dancs Krisztina könyveiből merítettem. Dr. Bakkay Tiborné és Báron László - Juhász Antal - Zsáky István könyveiből az óvodai ábrázolási és díszítési területeket ismerhettem meg, illetve a díszítőművészet szerepét a vizuális nevelés folyamatában. Balassa Iván és Dancs Krisztina könyve pedig betekintést nyújtott Kárpátalja, Magyarország és a határon túli területek anyagi kultúrájába, díszítőművészetébe.

Fontosnak tartom, hogy dolgozatom betekintést és egyben segítséget nyújtson óvónőknek az óvodai ábrázolási, vizuális tevékenységek terén.

I. A MAGYAR NÉPI DÍSZÍTŐMŰVÉSZET

A magyar népművészet magában foglalja a hagyományosan díszített tárgyakat és eszközöket, valamint a népköltészet alkotásait, a népzene és a néptáncot. Bár a "népművészet" kifejezést a néprajztudományban használják átfogó értelemben, a köznyelvben, valamint néprajzkutatóink körében, főként a népi díszítőművészetet (például faragások, szöttesek, hímzések, kerámia) értik alatta. A népi díszítőművészet a népművészet egyik fontos és széles körben ismert ága (Balassa, Ortutay, 1979, 346).

1.1 A népművészet fogalma. Népművészeti stílusok

A népművészet szélesebb értelemben számos művészeti ágazatot foglal magában, mint például a népviselet, népköltészet, népzene és díszítőművészet. Szűkebb értelemben a tárgyak művészi megformálását jelenti. Ezt a területet a néprajz és az etnológia kutatja, amelyek nemcsak a díszítőelemeket, hanem a készítési módokat és funkciókat is vizsgálják.

A népművészet nemcsak díszítő, hanem ábrázoló funkcióval is bír, mivel a tárgyak megítélésekor nemcsak a díszítésük, hanem más formai jellemzők is számítanak. A paraszti tárgykultúrában minden tárgy esztétikai szereppel is bír, de ennek jelentősége tárgytípusonként eltérő lehet. A közvélemény és a néprajzi kutatás főként azokat a tárgyakat sorolja a népművészet körébe, ahol az esztétikai funkció kiemelkedő szerepet játszik a praktikus használhatóság mellett. Ezek általában ünnepi szerepű szertartásokhoz és szokásokhoz kötött, a mindennapi használatból kivont, megkímélt és így hosszú életű, igen gyakran díszített tárgyak, vagyis a paraszti tárgyi világoknak a mások, a közösség szeme elé szánt „reprezentációs szférája” (Magyar Néprajzi Lexikon, 1977-1982).

A népművészet köréből nem hagyhatjuk ki a mindennapi életben használt egyszerű eszközöket sem, mivel ezek formatervezésében is megjelennek esztétikai elvek, így segíthetnek megérteni az emberek ízlését és esztétikai elképzeléseit, és akár művészi értékkel is bírhatnak. A mindennapi eszközök és az ünnepi tárgyak között nem mindig húzható éles határ. Például a viseletben az évente csak néhányszor viselt ünnepi ruhák és a mindennapi öltözetek között megtalálhatók azok a ruhák is, amelyeket kisebb ünnepekre, lakodalmakra, táncokra, illetve városi vagy falusi látogatásokra viseltek. A népművészet virágzásának idején egyes területeken és tárgycsoportokban előfordult, hogy egy asszonynak 3-4 hétköznapi ruhája mellett akár 30-40 vagy több ünnepi ruhája is volt.

A népművészet hazánkban elsősorban a parasztsághoz kapcsolódik, beleértve a földtulajdonos parasztokat, a földnélküli falusi és mezővárosi rétegeket, a falun élő, paraszti munkát végző kismemeseket, pásztorokat, valamint a paraszti életformába illeszkedő kézműveseket. Ezek a csoportok, mint fogyasztók, meghatározzák a népművészet körét, ami magában foglalja a tárgyi felszereléseket és a mindennapi használati tárgyakat. A népművészetbe beletartoznak a gyári anyagokból készült, gyári szalagokkal és aranycsipkével díszített ruhák, a mesterek által készített bútorok és cserépedények, valamint a gyári porcelánedények és falra akasztott olajnyomatok is, amennyiben ezek a paraszti jellegű öltözetekhez és házbelsőkhöz tartoznak. A népművészet, mint a parasztság művészete, egy rétegművészet, amely az osztályokra tagolt, összetett társadalmakban létezik, és e társadalmak kulturális rendszereiben kölcsönhatásban van a többi réteg és osztály művészetével (Magyar Néprajzi Lexikon, 1977-1982).

1.2. A népi díszítőművészet fogalma, sajátosságai

A népi díszítőművészet fontos része a népművészetnek. A díszítőművészet fogalmát két módon értelmezhetjük: egyrészt az esztétikus elrendezés vagy tagolás belső tereken vagy nagy felületeken, másrészt a tárgyak díszítése és formálása. A hagyományos népi díszítőművészet általában nem különálló műalkotásokat hoz létre, hanem mindennapi használati tárgyakat díszít, például egy színes mintás szőttesből készülhet kötő, vagy egy hímzés díszíthet egy ruhadarabot. Ez a művészeti ág leginkább az iparművészethez hasonló. A díszítőművészet mindennapjainkban és környezetünkben is jelen van, például textíliák, üveg, kerámia és fa tárgyak formájában. Szélesebb értelmezésben a díszítőművészet célja, hogy érzelmi és lélektani szempontból is esztétikus és igényes kapcsolatot teremtsen az ember és környezete között.

A díszítőművészettel mindennapi életünkben és közvetlen környezetünkben is állandóan találkozunk (textil, üveg, kerámia, fa stb.) A díszítőművészet tágabb értelmezésű feladata, hogy az ember és környezete között érzelmi és lélektani szempontból is gondos kidolgozott esztétikus kapcsolatot teremtsen.

Az emberi közösségekben a népi díszítőművészet gyakran kollektív jellegű, mivel az alkotások általában egy közösség számára készülnek és használatra kerülnek. Ugyanakkor, bár a művészeti tevékenység gyakran csoportosan zajlik, kiemelkedő egyének is jelentős szerepet játszanak az alkotások fejlesztésében és formálásában. Például egy adott faluban többen is részt vehetnek a díszes vászon szövésében vagy a faragásban, és ezáltal közösen örökítik tovább a hagyományokat és mintákat. Néhány

közösségekben lehetnek olyan egyének, akik kiemelkednek a minták tervezésében vagy a technikák mesterségében, és így segítenek formálni és fejleszteni a művészi kifejezést a közösségekben. Ezek az emberek, bár részei a közösségi életnek, egyéni tehetségüket a közösség szolgálatába állítják, például különleges faragások vagy szöttek létrehozásával (Balassa, Ortutay, 1979).

A népi díszítőművészet alkotásai szorosan kapcsolódnak az élet fontos pillanataihoz és eseményeihez. Például a gyermek születésekor a komák által készített különleges kendőbe kötött ebédet viszik az anyának. A jegykendők is sajátos mintákkal és díszítésekkel rendelkeznek. A lakodalom tisztségviselői másféle kendőket viselnek, mint amit a kocsis vagy a pap kap. Az iparosok céhes üléseire különleges boroskannákat használtak, melyeken a foglalkozásuk jelképei voltak láthatóak. A temetéshez is különböző jelképesen díszített tárgyak tartoznak, például a halotti terítők vagy a fejfák faragásai, melyekből megállapítható, hogy a sírban férfi vagy nő nyugszik, és néha még a foglalkozását is jelzik. Néhány tárgy magában hordozza az adott funkciója mellett más, mélyebb jelentéseket is. Például az eke nemcsak a földművelés eszköze, hanem évszázadok óta a földművesek jelképe is. Ezért a XVI. századtól kezdve számos magyar falu címerében ekevasat és csoroszyát találunk. A különböző színek is jelentőséggel bírnak a magyar parasztságnál. Általánosságban a világosabb, élénkebb színek a fiatalabb korosztályt, míg a sötétebbek az idősebbeket jelölték. Ez különösen észrevehető a népviseletben, ahol a fiatal lányok élénk színű ruhákat viseltek, míg a fiatalasszonyok öltözetei korukkal párhuzamosan egyre sötétebbé váltak.

A népi díszítőművészet alkotásmódja elsősorban az ösztönösségen alapul, ami mélyen gyökerezik a hagyományokban. Például a falpingáló asszonyok, amikor nekiállnak egy felület díszítésének, nem tervezik előre, hanem úgy alakítják az elemeket, hogy azok végül az egész felületet betöltsék. Jellemző a magyar népi díszítőművészetre, hogy élénk, tiszta színeket és erős kontrasztokat kedvel, például a vörös árnyalatait, a feketét, a kéket, míg a sárga, zöld és lila ritkábban, vagy csak újabban fordul elő (Balassa, Ortutay, 1979, 348-349).

A díszítményt a mindennapi életben mintának nevezzük. Díszítő tevékenységen, díszítésen azt értjük, ha bizonyos formákat előre eltervezve alkalmazzuk egy felületen, és ebben céltudatos elrendezésre, harmonikus összehatásra törekszünk. A természetben is találkozunk olyan jelenségekkel, amelyeknek szabályos, harmonikus rendeződése esztétikai élményt nyújt.

Az utóbbi évtizedekben a magyar népi díszítőművészet új lendületet vett, sikerült visszahozni olyan ágakat is, amelyek már régóta nem voltak láthatók. Azonban ez az

újjászületés sok szempontból más, mint elődei. Nemcsak a formavilágban, hanem elsősorban a tartalomban mutatkozik ez meg. A mai alkotók egyre tudatosabban dolgoznak. Kezdetben lehet, hogy az volt a tendencia, hogy a régi díszítések másolatai készültek, ám mára ez a folyamat messze túl nőtt ezen. A legtöbb alkotó nemcsak a hagyományos formavilágot fejlesztette tovább, hanem a mai élet jelképeivel is kiegészítette azt. Emellett jelentős változásokat hozott a technológia és az alapanyag is, és a nagyobb mennyiségű termelés rutinja is új megközelítéseket kíván (Balassa, Ortutay, 1979, 349-350).

1.3 A népi díszítőművészet történeti rétegei

A honfoglalás előtti időszakban készült edények és dobozok főként nyírfakéregből készültek, és nem csak díszítésük, hanem formájuk és az összeállításuk módja is régi eredetűnek tekinthető. Régészeti ásatások során előkerült leletek tanúsága szerint az őseink bőrből és fémekből készült eszközökön kívül tűzgyújtáshoz szükséges és egyéb apró kézi eszközöket is használtak, emellett faragtak ivóeszközöket, és a nyergeiket csontlemezekkel díszítették. A honfoglalás után a magyar fém- és ötvösművészet, bár korábban rendkívül fejlett volt, háttérbe szorult, de néhány motívumkincsük gyakran visszaköszön a román kori templomok kőfaragványaiban, különösen a faragóművészetben. A XIII. századtól már találkozhatunk díszített szőttesekkel, melyeket freskókon és szárnyas oltárokon is ábrázolnak. A középkori kályhacsempék gazdag díszítései szintén régi időkre vezethetőek vissza.

A népi díszítőművészet sok elemet megőrzött a reneszánsz korszak motívumaiból és művészi stílusából. A reneszánsz elsősorban Itáliából származik, és olyan mintákat hozott magával, mint a szegfű, a gránátalma, a cserepes virágtő, valamint a "nagykígyós" minta. Ezeket a motívumokat gyakran találjuk a népi szőtteseken, hímzéseken, fazekasok edényein, kályhacsempéken és pásztorfaragásokon is. A virágtőmotívum gyakran feltűnik különféle anyagokon, de talán a legjobban illeszkedik a kalotaszegi varrottasok díszítéseibe, úgy átalakítva, hogy alig ismerhető fel az eredeti formájában. A reneszánsz csillagmotívumok gyakran előfordulnak hímzéseken és szőtteseken egyaránt, és mikor ezeket összekapcsolják, valóságos csillagpárnak hatnak a néző számára (Balassa, Ortutay, 1979, 351-352).

A magyar népi díszítőművészetben a barokk, a rokokó és a klasszicizmus korai időszakai nem hagytak olyan mély és egyértelmű nyomokat, mint a reneszánsz. A magyar népi díszítőművészetet más hatások is érintették, amelyek elsősorban a szomszédos népek díszítőművészetének vonásait tükrözik. Ezek megjelennek a

kerámiában, hímzésben, különféle alapanyagokban, népi ékszerekben és csipkében egyaránt.

A népművészet sokrétű emlékanyagának áttekintésére célszerű az anyagok és technikák szerinti rendszerezés: népi építészet, bútorkészítés, fafaragás, kerámia, szőttés, hímzés, népviselet, valamint a kisebb csoportok, mint például a csipke, csontmunka, pingálás, szarumunka és kőfaragás.

A faragás során számos különböző alapanyagot használnak, beleértve a fát, a szarut és a csontot is. A fa különböző fajtáiból, mint például a szil, hárs, fenyő, nyír vagy nyár, készíthetők különféle edények, például kishengeres sótartók. A pásztorokat hagyományosan a legkiválóbb faragóknak tartják, akik általában fából és csontból (szaru) dolgoznak. A fa használatával készülnek a pásztorok legtöbb használati tárgyai, például botok, ostornyél, juhászkampó, baltanyél, kásakeverő, bicskanyél, tükörtartó, ivóedény, borotvatartó, gyufatartó, furulya, pipaszár, valamint apróbb háztartási eszközök, mint például sulykolók, mángorlók, falisóttartók és gyermekjátékok. A szarvból készült tárgyakat általában természetes formájukban használják, például kürtök, ivótöltők és kaszakó-tokok készítésére. Az apróbb tárgyak előállításához, mint például sóttartók, rühzsírtartók vagy gyufatartók, a szarv fűrészelése szükséges lehet. A Tiszántúlon a szaru- és csontfaragás hagyománya mélyen gyökerezik. A pásztorok gyakran díszítik munkáikat karcolással, majd sárgára festik a kiemelkedő részeket. A díszítések geometrikus és növényi motívumokat tartalmaznak, és ritkábban jelennek meg pásztortárgyak vagy -jelenetek, betyárbrázolások. Az északi Tiszántúlon a szürkemagyar szarvasmarha hatalmas szarvait gazdagon díszítik növényi és geometrikus elemekkel, jellemzője a központi körösdíszítés és a belőle kiágazó indák és virágok (Balassa - Ortutay, 1979, 354).

A szöttések készítésének hagyománya mélyen gyökerezik a magyar kultúrában. Alapanyagként gyakran kendert, lent vagy pamutot választanak, mindig a legfinomabb minőséget előnyben részesítve. Ezek a szövések nem csupán praktikus tárgyak, hanem az asszonyok művészi kifejezésének fontos eszközei is, melyek gyakran meghatározott alkalmakra, például esküvőkre vagy ünnepi rendezvényekre készülnek. A magyar szöttések alapvető színei általában a piros és a kék, bár időnként más színek is felbukkannak, hogy érdekesebbé tegyék a mintákat. A szövés folyamata viszonylag könnyű, ám a díszítés rendkívül összetett. Ennek során a vásznat fel kell szedni, ami jelentős értéket képvisel, mivel a minták készítésének alapja. A fonalakat a minta szerint vezetik fel egy deszkára, majd ezt többször megismétlik a minták és díszítőelemek számának megfelelően, hogy létrehozzák a kívánt kompozíciót. A szabolcsi és szatmári

szőttesek díszítései gyakran piros alapon jelennek meg, ritkábban fehérrel kombinálva. A mintázatok általában sűrűn szőttek, hogy az egyes díszítőelemek nehezen megkülönböztethetőek legyenek, ezáltal az egész kompozíció egységes hatást kelt. Az ilyen szőttesekből készült abroszokat általában két oldalról, gyakran négyzetes formában középen összevarrják, így létrehozva az elkészült művek egyedi és praktikus darabjait (Ballasa – Ortutay, Magyar néprajz, 1979).

A hímzés a magyar népi díszítőművészet egyik leggazdagabb és legváltozatosabb ága, amely rendkívül sokrétű, még kis területen belül is. Két nagy csoportra osztható. Az egyik csoport közel áll a szőttesekhez, ahol a mintát szálszámolással varrják bele a sima szőttesbe. Ezek a keresztzemes és szálán varrott hímzések geometrikus elemeket tartalmaznak, így könnyen összetéveszthetők a szőttesekkel. Másrészt a szabadrajzú hímzéseknél az alapanyag már alig köti meg az alkotót, így nemcsak a hagyományos elemeket, hanem az alkotó képzeletét is szabadabban kifejezheti. Az alapanyagot gyakran a szőttes adta, míg a hímzésre szolgáló fonalat részben növényi festékekkel festették, de egyes vidékeken már készen vásárolták. A különböző öltésfajták közül a geometrikus díszítményekhez kapcsolódik a keresztöltés, amikor két vagy több öltés keresztirányban helyezkedik el, így a minták szőttes hatásúak. Ennek egy változata a szálán varrott, amely lehetővé teszi bizonyos szabadabb rajzú minták hímzését is. Ebben az esetben két négyzet helyett csak három öltéssel varrják ki. A lapos öltés több változata ismert a magyar nyelvterületen, attól függően, hogy a szálak részben vagy teljesen egymás mellé sorakoznak. Ez a legelterjedtebb technika a magyar hímzések között. A hurok- és láncöltések közös jellemzője, hogy az anyag színén a fonálból hurkot képeznek, amelynek és lerögzítésének különböző módjai változatos jelleget kölcsönöznek a hímzésnek.

A magyar népi kerámia, formában, színben és díszítésben gazdag ágazat a magyar népi díszítőművészetben. Az agyaggal dolgozó mesteremberek gyakran még egy településen belül sem végeztek azonos munkát. A fazekasok, más néven gölöncsérek, elsősorban az egyszerűbb használati edényeket készítették, mint fazekak, lábosok, hal- és kacsasütők, virágcserepek, csirkeitatók. A tálások és korsósok már előkelőbb mesterembereknek számítottak. Az előbbieket nemcsak tálakat és tányérokat, hanem más díszített edényeket is készítettek, mint tejes- és lekváros korsókat, bögréket, gyertyatartókat, perselyeket. Az utóbbiak készítettek díszes korsókat, boros- és pálinkásbütykösöket, kulacsokat. A tálás és a korsós tudta végezni a fazekas munkáját is, de az már nem tartozott szorosan a profiljához. Cserépből készült még a múlt

században is a magyar parasztság legtöbb főző- és tárolóedénye (Balassa, Ortutay, 1979, 371-399).

1.4 Az ukrán népi díszítőművészet

Az ukrán népi díszítő- és iparművészet széles körben ismertté vált hazánkban és külföldön. Ősi képeiben, formáiban és dinamikus díszképeiben rejtőzködnek a titkos mágikus természet szimbólumai, történelmünk összetett viszontagságai, az ukrán nép életének sajátosságai. Napjainkban a díszítő- és iparművészet fontos művészi értéknek számít, amely számos – kognitív és kommunikációs – funkciót lát el. A díszítő- és iparművészetnek számos művészeti formája és technikája van. Ezek a szövés, festés, hímzés, faragás stb. A díszítő- és iparművészet szerves része a hagyományos népi kultúrának, amely magában foglalja a zenét, a költészetet, a színházat, a táncot, a képzőművészetet, a népi játékokat stb. Így minden fajtája valami egyedit, újat, eredetit hoz a világ művészeti kultúra kincstárába. Az ukrán hagyományos kultúra és népművészet gazdagsága, színessége, magas fejlettsége valóban lenyűgöző. Az egyik legérdekesebb, ősidők óta a hagyományok öröklődése alapján élő és fejlődő típusa pedig a népi díszítő- és iparművészet. A nép hagyományos tárgyi és szellemi kultúrájának vívmányait a lehető legteljesebben ötvözi, érintve a tudás, az esztétikai nézet, az ízlés, az etikai meggyőződés, a szokások szféráját is. A díszítő- és iparművészeti alkotásokra jellemző a szín és a dekorativitás. A merész, sokszor kontrasztos színekombinációk megkülönböztetik és rendkívül vonzóvá teszik a nép iparművészeti alkotásait (Bohus A. M. - Liszenko N.V., 2003).

A festészeti technikákat használják a nevelőmunkában, mint a díszítőművészet önálló formája. A festészet nem csak díszítés, hanem a népművészet egyfajta szimbolikus nyelve is.

A dekoratív festmények Dnyipropetrovszkban Petrikivka faluban váltak a legelterjedtebbé, ahol ládákat, asztalokat, edényeket festettek. Petrikivka díszítő festményeit ma már hazánk határain túl is ismerik. A múltban falfestésként és háztartási cikkek dekorációjaként fejlődött ki, ma már széles körben alkalmazzák a művészeti iparban, könyvgrafikában, dekorációban stb. Nemzedékről nemzedékre adták tovább a festészet, az eredeti, főként virágdísz hagyományait, amelyek később egyre jobban fejlődtek. Maga a dísz a régi hagyományos díszítésből származik, amelyet a kozákok életében széles körben használtak, díszítettek házat és fegyvereket.

Ezekkel a foglalkozásokkal különböző nevelési célokat érhetünk el:

1. Az alkotásokkal való közvetlen megismerkedés során az esztétikai érzékelés fejlődik.
2. A gyerekek tanítása a dekoratív festészet értelmének és szépségének megértésére.
3. Megtanulni a minták kompozícióját különböző formájú, háromdimenziós és sík papíron.
4. Megtanulni a színek és árnyalataik harmonikus kombinálását a dekoratív festészetben.
5. Elsajátítani a díszítőfestés technikáját.
6. Megtanulni a kollektív munkavégzést.

Ezeket a feladatokat egész óvodás koruk alatt végzik (Bohus A. M. - Liszenko N.V., 2003).

Ezekben a tevékenységekben a fő hangsúly a készségeken van a gyerekek harmonikusan kombinálják a színeket, árnyalataikat egy mintában, bizonyos színek kiválasztásának képességét színek kombinációk a háttérszínnek megfelelően. A Petrikivka festmény motívumai alapján különböző technikákat sajátíthatnak el a gyerekek: egyenes vonalak, vonások különböző pozíciókban, pontok, körök, valamint a Petrykiv festészet egyszerű elemei: szőlőfürt, bogyók, málna stb.

A gyermekek foglalkozásainak szervezése, a szükséges ismeretekkel gazdagítása, felhasználása ugyanakkor különböző módszerek és technikák. Erre a célra azt a megfigyelési módszert alkalmazzák, amely lehetővé teszi, hogy a gyerekeket világos ötletekkel gazdagítsa a környező természetről - ez különféle növényi formák – virágok, bogyók, levelek, rügyek stb. Figyelembe véve a színes virágok, levelek, megtanítják a gyerekeket észrevenni színüket, az egyes szírmok, levelek alakját, megtanítja ezeket egymással összehasonlítani, ezeket a formákat csokrokká egyesíteni, meglátni mindegyik szépségét (Lozinszka E., 2008).

1.5. Szülőföldem, Kárpátalja díszítőművészete

Minden népművészeti ágaknak saját története van, szülőföldje és ápolói, akik éltető gondozást biztosítanak számára. A kárpátaljai nép ismert és büszke a híres kalotaszegi hímzésekre, a kalocsai pingálásokra és a matyó mintákra, melyek fontos részei a magyar népművészet gazdag hagyományának. Kárpátalján a népművészetnek jelentősen gazdag tárházát ismerhetjük meg.

Bereg megye híres a szöttesekről és sok faluban találkozhatunk ezzel a mesterséggel foglalkozó népművészekkel, például Beregújfaluban, Nagyberegen,

Kígyóson, Nagydobronyban és Dédában. A beregi szőttes készítése része a hagyományos beregi népi kultúrának, népi művészetnek (Dancs, 2014).

A szövés beletartozik a legrégebbi mesterségek közé, a nők ősi munkája volt. A hétköznapban is használt szőttes egyszerű volt, viszont az ünnepi darabokat igyekeztek színessé még díszesebbé varázsolni. Minden egyes események a faluban meg volt a maga jellegzetes szőttes darabja. Ahogy az agyagedény úgy a szövés is beletartozik a legrégebbi mesterségek közé. Tarján Gábor megfogalmazása, hogy mi is az a szövés: „A szövés az a művelet, amellyel az egymásra merőleges irányban haladó fonálrendszerek fonalait különböző módon keresztezik, hogy a fonalakból összefüggő lapokat készítsenek. A hagyományos paraszti kultúrában a viselet és a háztartásban használatos textilfélék előállítását házi munkának számított. A szövésről is elmondható, hogy különböző időszakok hagyatékából tevődik össze. A mintásra szőtt szedett vásznat már a középkori források említik. Elkészítése komolyabb tudást igényelt, de az ügyesebb parasztasszonyok a hagyomány alapján megtanulták, értettek hozzá” (Dancs, 2014).

Az asszonyok tevékenysége volt a szövés. Különböző szőttesek készültek: ruhaneműk, nemezok, szőnyegek. Ezeket az asszonyok hétköznapi használatra készítették. A hétköznapi használatra készített darabok hamar elhasználódtak így kevés maradt fenn az utókornak. Korabeli sírokban gyönggyel díszített inggallérokat és aranszálas hímzéseket találtak, amelyek gazdagították az ősi magyar népművészetet. A vásznak kenderből készültek, és szövőműhelyek működtek az Árpád-házi királyok udvarában, valamint Szent István feleségének, Gizella királynénak a hímző műhelyében is dolgoztak magyar lányok és asszonyok. Ez a tény hozzájárult a magyar népművészet gazdag és sokszínű kialakulásához és fejlődéséhez.

Ezek a szőttesek valóban gazdagok és különlegesek, és minden mintának saját jelentése és célja van, amelyek gyakran egy-egy alkalomra készülnek. Például az esküvői szőttesek más motívumokat és jelentéseket hordoznak magukban, mint a temetési szőttesek. Ezek a minták nem csak díszítőelemek, hanem mélyebb értelmekkel is rendelkeznek, amelyek tükrözik az adott közösség hagyományait, hitvilágát és életmódját. Az emberi kultúra és közösségi élet elválaszthatatlan a jelek és jelképek használatától. Ezek a jelek és jelképek szerves részét képezik a kommunikációnak és az identitás kifejezésének. A népművészetben ezek a jelképek gyakran összefonódnak a mesék és mítoszok világával, így mélyebb réteget adva a motívumoknak és mintáknak. Például egy adott növényi motívum lehet, hogy egy-egy helyi legenda vagy mese szereplőjére utal, vagy egy fontos eseményt idéz fel a közösség életéből. Az etnikai

közösségek kultúráját és identitását ezek a motívumok és jelképek építik fel. Minden közösségnek sajátos jellegzetességei vannak, amelyek megnyilvánulnak a nyelvben, a stílusban és a jelképrendszerekben. A beregi szőttesekben például gyakran fellelhetők a természetből merített motívumok, amelyek a vidéki életmódot és a természettel való kapcsolatot tükrözik. Ezáltal a szőttesek nemcsak díszítőelemek, hanem egy egész kultúra és életmód kifejezései is. A 19. és 20. századi magyar népművészetben is főként növényi motívumokat találunk. Ezek az elemek a természet szépségét és gazdagságát hivatottak megidézni, valamint gyakran hordoznak magukban szerencsehozó és védő jelentéseket is. Összességében tehát a beregi szőttesek motívumvilága mélyen gyökerezik a helyi kultúrában és hagyományokban, és számos jelentéssel és értelmezéssel bír a közösség életében (Dancs, 2014).

A beregi szőtteseken a gránátalma, a tulipán, valamint a Rákóczi- és a farkasnyomos minták jelennek meg. A gránátalma jelképezi az újjászületést és a halhatatlanságot, míg a sokmagú gyümölcs a születés és a termékenység szimbóluma. A tulipán, mint nőiesség jelképe, a francia virágnyelvben a szerelem megvallását jelenti. Fontos megjegyezni, hogy a tulipán, mint női jelkép szerepel az elemzésekben.

A Beregszászi Prófus Marianna, nagyberegai Antonik Katalin, kigyósi Derceni Viola és lánya, Kovácsné Derceni Ibolya, valamint mások őrzik az igazi népi hagyományokat szőttesek és hímzéseik által. Készítéseik, mint például a beregi „csillagos szegfűs”, „Rákóczi-mintás” vagy „beregai tulipános” szőttesek és hímzések, elismerést arattak nemcsak hazai kiállításokon, hanem Kijevben, Moszkvában és külföldön is. Nagydobrony és környékén a "dobronyi piros rózsa" minták jellemzőek. A vidéken szinte minden lányos házban készülnek "tulipános" vagy "kiscillagos" díszpárnák. Antonikné Polónyi Katalin, Derceni Viola, Orosz Gizella, Prófus Marianna, Bakó Olga, és Baraté Irén is szakosodott ezeknek a különleges kézimunkáknak a készítésére (Dancs, 2014).

1.6 A népi kismesterségek fajtái

Ötvösség

Az ötvösség során nemesfémeket dolgoznak fel. Ehhez a munkához kézi és gépi eszköz segít az elkészítésében. Az elkészítéséhez szükség van jó kézügyességre, formaérzetre és ezzel való ismeretekre. Az ötvösség anyagai a nemes és a nem nemesfémek. Készítése során legfontosabb műveletei a kalapálás, öntés, forrasztás, a nyújtás, hengerlés és a dróthúzás. Díszítő művelete a fémverés (trébelés), erre a folyamatra azért van szükség, mivel a belső oldalát homorúra kalapálják, majd a felszínét eldolgozzák (cizellálják). A díszítésre a régi időkben felhasználtak növényi és

állati anyagokat is pl.: csontokat, gyöngyöket, kagylókat később drágaköveket is használtak. A mesterség legjelentősebb készítményei különböző ékszerek és díszedények, de különböző öltözet kiegészítők is készülnek (Kaczur, Vágó,2011).

Fazekasság

A fazekasság a legősibb mesterségek közé tartozik. A feljegyzések alapján a földműveléshez kapcsolódik, mivel a földművelés által találtak az agyaggal, ami a fazekasság alapanyaga. Először gelencséreknak nevezték ezzel a mesterséggel foglalkozókat, később edényeiket követően fazekasoknak nevezték.

A cserépüstöt kézzel formázták a honfoglalás korabeli falvakban, melynek vékony falát könnyen átmelegedhetett. A 13. században már elterjedt a forgó kézikorong használata, és később, kétszáz évvel később már álló tengelyű, lábbal hajtott korongokon dolgoztak a mesterek. Az ólomázat használták díszítésre és fedőanyagként egyaránt. Színezésre földfestéket, más néven agyagmázat vagy öntőföldet használtak, melyet égetés előtt kentek az edényekre. Az első égetést zselgelésnek nevezték, díszítésre pedig karcolást és nyomhagyást alkalmaztak. Az égetés mindig az anyaghoz megfelelő hőfokon történt, és a hűlést is lassan kellett végrehajtani, hogy a tárgyak feszültségmentesek legyenek.

A múltban szinte minden háztartásban megtalálható voltak a különböző cserépedények, mint például a fazekak, korsók, csuprok és tálat. A módosabb családok kemencét is építettek, melyekben mázas cserépből készült termékeket is használtak. Ezek közé tartoztak a kancsók, tányérok, butellák (melyek gyakran üvegformát utánóztak és pálinkát szállítottak), valamint lakodalmas fazekak, gyertyamártók, kályhacsempék és mások. (Kaczur, Vágó, 2011).

Fafaragás.

A fafaragás évezredek óta jelen van az emberi kultúrában, és számos kultúrában gyakorolták. A népi díszítő faragás kialakulásában kiemelkedő szerepet játszottak a pásztorok, akik nemcsak használati eszközöket, hanem gyönyörűen díszített pásztorbotokat is készítettek. A fafaragás folyamatos fejlődésével a tárgyakat először faragási motívumokkal díszítették, majd maguk a tárgyak is részletes faragott elemeket kaptak. A fafaragás területe igen széleskörű, kiterjedve a használati eszközöktől a díszítő tárgyakon és építészeti elemeken át. Általában száraz fából készülnek a tárgyak, és a faragás előtt javíthatjuk a fa faraghatóságát, például vékony petróleum réteggel. A

fafajták közül a diófa, juharfa, cseresznyefa, tölgyfa a legalkalmasabbak a faragáshoz, de kedvelt még a hársfa és az éger is.

A különböző fa félék különböző fafaragási eszközöket kívánlak meg, bicska, vésők, karcoló, vájó szerszámok, csiszolók (Kaczur, Vágó, 2011).

A bútorok készítése évszázadok óta fontos része volt a paraszti kultúrának. Míg a faragott, ácsolt technikával készült bútorok a magyar paraszti bútorok legrégebbi rétegét alkotják, a XVIII. századtól kezdve megjelentek a festett bútorok is. Az egyes vidékeken készült bútorok könnyen megkülönböztethetők egymástól, hiszen más és más faragási technikával és színvilággal készültek. A faragások leggyakrabban virágmintákat, vadászjeleneteket, harci jeleneteket, valamint geometriai motívumokat ábrázolnak, így a bútorok nemcsak funkciójukban, hanem díszítésükben is kifejezik a készítőik kultúráját és ízlését. A református templomok karzat és mennyezetdíszítése nagy hatást gyakorolt a paraszti asztalosok művészetére (Kaczur, Vágó, 2011).

Természetesen, a népművészetben sok más alapanyagot is alkalmaztak a fa mellett, például csontokat, agancsokat és szarukat is, melyeket gyakran díszítettek. Székelyföldön különösen gazdag a fa szeretetének hagyománya, és számos tárgyat faragtak ki belőle, például székelykapukat, kopjafákat, bútorokat, lámpákat, gyertyatartókat stb. A mai napig népszerűek a faragott kopjafák, amelyeket az érettségiző diákok hagyományos tarisznyákkal felszerelve visznek magukkal a ballagásra. A faragóművészek munkássága kézzel készült, kézműves technikát alkalmazva, így minden darabjuk egyedi és különleges. A falusi művészkedők még a 20. század elején is kézi erővel és kézi szerszámokkal fűrészelték, gyalultak, fűrtak, pedig akkor már létezett korszerű faipari kézi gép és nagy gép park (Dobrossy, 1976).

Kosárfonás

A kosárfonás is egy ősmesterség. Nagyon sokféle kosárfonási technika alakult ki a világban. Növényi anyagokat használnak a fonáshoz, mint például a pálmaféléket, vagy gabonaszárat, nádat. Hazánkban főként fűzféléből készülnek a kosarak. A zöldvesszőket üstben főzik míg nem válik le a háncs a vesszőről. Ezt követően kiszáritják, ami nagyon fontos különben bepenészedhet. Az alkalmasnak talált vesszőket használás előtt 5-6 órát kell áztatni. A régiesebb változata a kosaraknak a kávákos kosár volt. Ezt a félgömb alakú kosár vázát vastagabb vesszőből készítik, amit majd vékonyabb vesszővel fonnak be. A fenekes kosárnak először a fenekét készítik el, majd a fenék szélébe szűrt vesszőkön folytatják a kosárnak az oldalát, fület is készítenek rá (Kaczur - Vágó, 2011).

Nemez készítés

A nemez készítés őshazája Ázsia, ahol a tágas füves területek ideálisak voltak a juhok legeltetésére, amelyek gyapjújából a nemez készül. A szó eredete perzsa, és "ver" jelent, utalva arra, hogy az alapanyagot összedöngölik vagy "összeverik", majd összegyúrnák. A nemezelés során meleg vízzel és kevés szappannal dolgozzák össze a gyapjút, amely vastag és jól szigetelő anyaggá áll össze. A nemezből számos tárgyat lehet készíteni, beleértve lakásdíszeket, faliképeket, takarókat, és konyhai eszközöket, mint például sütőkesztyűk. A gyerekek is kedvelik a nemezből készült labdákat, mackókat és párnákat, mivel ezek tartósak és ellenállóak. A nemezből készült tárgyak sokféle formát ölthetnek, beleértve karkötőket, sapkákat, kalapokat, mellényeket, táskákat, tolltartókat, szemüvegtokokat, mobiltartókat, pénztárcákat, újságtartókat, könyvborítókat és még sok más. A nemezből készült termékek sokszínűsége és sokoldalúsága az ügyességünktől és kreativitásunktól függ (Kaczur, Vágó, 2011).

Üvegfúvás

Ez a mesterség visszanyúlik egészen az ókorig. Az üveggyártás menete sokáig titkos volt és az összetételei is. Az üvegek kézi gyártásánál az üvegfúvónak szüksége van egy üvegfúvó pipára mellyel az üvegfúvó tüdőből kifújta levegővel formázza meg a tüzös üvegváladékot. Az üvegfúvó pipa vékony acélcső mely 2-3 méter hosszú és 1,5-3 cm az átmérője. A mesternek a pipa végét belemeríti a kemencébe, olvadékot vesz ki belőle és forgatás közben falvastagságú, üreges testté fújja. A fújás végeztével egy határozott mozdulattal leütik a pipáról. Ezt követően egy hűtő kemencébe helyezik, hogy ne repedjen meg az üveg, majd lecsiszolják és díszítik az üveget (Kaczur, Vágó, 2011).

Bőrművesség

Az emberiség korai történetében az állatok elejtése után felismerték, hogy a bőrük kiválóan szolgálhat különböző célokra. Az őskori emberek gyakran bőrbe bújtak vadászat közben, hogy biztos zsákmányt érjenek el, és hogy megvédjék magukat az időjárás viszontagságaitól. Az elejtett állatok bőrét felhasználták takarók, ruhák, lábbelik, tárolóeszközök, szerszámok, hangszerek és sátrak készítésére. Az elején a bőrt nyersen használták, de hamarosan felfedezték a tartósítás és puhasága érdekében szükséges eljárásokat. Az ősi kőkorszakból származó leletek azt mutatják, hogy az akkori emberek képesek voltak bőrt készíteni az elejtett állatokból. A bőrgyártás és

feldolgozás az emberiség legősibb foglalkozásai közé tartozik, és már ie. 8000 évvel ezelőtt kialakultak a bőrfeldolgozási technikák. A magyarok például magas szinten művelték a bőrművességet, és Európában honosították meg a timsós cserzési eljárást. A magyar ruházati bőrök híresek voltak puhaságukról, vízhatlanságukról és tartósságukról. A bőrmunka régi mesterség és a juhászok különösen értékelték hozzá. A bőrrel való munka minden lépését a szűcsök végezték, akik különféle feladatokat láttak el, beleértve a bőr megszerzését, cserzését, kikészítését, szabását, varrását és néha még a díszítését is. A szűcsök általában férfiak voltak, és büszkén vallották magukat a bőrművesség mestereinek. A bőrművesekhez tartoztak még a tímárok, akik timsóval készítették ki a bőrt, a vargák, akik cserfával készítették ki a bőrt és a tobakosok, akik cseszömörccével tették feldolgozhatóvá a bőrt (Lukovszky, 1994).

Gyapjúfeldolgozás

Az első gyapjuszövetminták eredete Kis-Ázsiába nyúlik vissza az i.e. 7. évezredtől. A juhokat őshonosnak tekintik Mezopotámiában. A magyarság számára a juh már a bolgár-török időktől kedvelt állat volt. Maga a "gyapjú" szó is ótörök eredetű, és már a honfoglalás előtti időszakban is ismert volt a nyelvünkben. A Kárpát-medencében a hosszú fűrtös, gyapjas rackafélék és a parlagi fajták voltak elterjedtek, de az 18. században a nyugati eredetű merinófélék elterjedése jelentős változást hozott. A gyapjúmunka a textilkészítés legrégebbi ága, és hatással volt a rostonövények feldolgozására is. A gyapjúmunka jelentős szerepet játszott a parasztcsaládok gazdálkodásában, különösen az önellátásra törekvő természetes gazdálkodás idején. A gyapjúmunkához szükséges alapanyagot a juhtartás biztosította. Egy négyzetméter rakottas szövéséhez kb. 1 kg gyapjúfonálra van szükség. A szőnyeget levágják az osztóvátárról, majd a végén levágott darabból rojt készül, vagy külön szőnek gyapjúból szegőrojtót, amit rávarrnak a szőnyeg két végére. A leggyakoribb minták közé tartoznak a csíkos, farkasfogas, csillagos, halas, késnyeles és rákos minták. Manapság a natúr szürke alapon fehér csillagos és halas minták divatosak. A szövőnők bármilyen mintát megszőnek a megrendelők igénye szerint (Dobrossy, 1976).

Kukoricahaj (csuhé)

Az újvilági növények közül a kukorica, amelyet először az európai paraszti gazdálkodásba vezettek be, hamarosan egyenrangúvá vált a gabonafélékkel. A Kárpát-medencében először Erdélyben és a Dél-Dunántúlon került művelés alá. Az első írott források 1639-ből Erdélyből és az 1650-es évekből a Dunántúlról származnak, amelyek

leírják, hogy a kukoricát emberi fogyasztásra és takarmányozásra is használták. A kukoricahajat, más néven csuhét is felhasználták különböző célokra. A szép fehér, puha leveleket külön válogatták, majd a padláson tárolták. Feldolgozás előtt langyos vízben áztatták és keskeny csíkokra hasították, hogy könnyebben lehessen sodorni vagy fonni. A csuhéfonás főleg az I. világháború után terjedt el, leginkább szegényparasztok körében, akiknek jelentős mellékjövedelmet jelentett a készítés. A csuhéfonás mestersége ma is él, számos kézműves továbbra is ápolja a hagyományokat és technikákat. A csuhébabákkal az eltűnt hagyományos paraszti világot elevenítik fel, bemutatva a paraszti élet fontosabb eseményeit, munkáját és szórakozását. A lábtörlőt szintén szegekkel kivert léckereten fonják, míg a csuhépapucs talpa és némely lábtörlő spirális fonástechnikával készül (Dankó, Domonkos, Gáborján, Juhász, Kresz, Csilléry, Paládi-Kovács, Selmeczi, Szolnoky, Timaffy, 1974).

A csuhéfonás, bár új keletű, mégis a szalmafeldolgozás mellett a legelterjedtebb paraszti házi munka vagy háziipar volt, mivel nyersanyaga mindenütt rendelkezésre állt. Az 1930-1940-es években szervezett háziipari tanfolyamok is hozzájárultak elterjedéséhez. Mind férfiak, mind nők foglalkoztak csuhéfonással, de általában inkább a nők voltak ebben a tevékenységben aktívak.

Manapság a lakások népszerű díszei lehetnek a csuhéból készült figurák. A készítésük során a kukoricacső külső leveleit eltávolítják, és a belső, finomabb háncsréteget használják alapanyagként. A háncsot vízbe áztatják, megpuhítják, majd csíkokra tépik és kiszárítják. Az így előkészített anyagból különféle tárgyak készíthetők, például kosarak, babák, virágok, sőt még lábtörlők is. A fonáshoz formákra van szükség, amelyekre ráhajtogatják a szárított háncsot. Néha a kukoricacsutkát is felhasználják egy-egy figura elkészítésekor. Az iparművészek szerint a csuhéfonás művészete sok türelmet és kitartást igényel. Manapság különböző szakkörökön oktatják, hogyan lehet csuhéból tárgyakat készíteni (Kaczur, Vágó, 2011).

Szappankészítés

A szappant háromféleképpen is ellehet készíteni. Az első eljárása a készítésnek az az öntéses eljárás, mely során kész glicerinszappant olvasztanak fel. A díszítés után pedig különböző formákba öntik. A második eljárás során az olajokat és zsírokat vegyítik lúgoldatokkal, ennek kitöltése után hetekig kell érlelni. Ennek a szappannak minél tovább érlelik annál jobb minősége lesz. A harmadik szappankészítő eljárás nem más, mint a meleg eljárás. A szappanmasszát meleg helyre teszik, hogy a felesleges víz

elpárologjon belőle. Ez a szappanfajta 1-2 héten belül már használható (Kaczur, Vágó, 2011).

Fonás

A fonás során a kender, len és gyapjú rostos, szálal anyagát fonallá sodorják. A fonás egyik legrégebbi eszköze a guzsaly, amelyet általában a hónuk alá fognak vagy talpukra állítanak, majd a szálal állandóan nyálazzák és sodorják, miközben az orsóra tekerik. Ez az ősi technika lehetővé teszi a fonallá történő átalakítást, amely alapja a különféle fonott termékeknek.

A XVIII. század végén a Kárpát-medencében megjelent a lábbal hajtható kerek guzsaly, a rokka. Bár ez az eszköz lehetővé tette több fonás egy idő alatt, kezdetben nehezen terjedt el, és csak lassan váltotta fel a hagyományos guzsalyszerű fonást. A fonás nem csupán munka volt, hanem szórakozási lehetőség is, mivel közben könnyen lehetett beszélgetni. Különféle fonók voltak, ahol növendékek, fiatal lányok, vagy éppen idősebb asszonyok gyűltek össze. A fonókban általában a mindennapi ruhát viselték, de azért egy kicsit csinosabban, és mindig magukkal vitték a fonószerszámokat is. Az idősebbek általában az ajtó közelében, míg a fiatalabbak a szoba hátsó részében foglaltak helyet. A fonó alkalmat adott a vidám beszélgetésekre, mesemondásra, éneklésre, és gyakran játékokra is. Néha a leányoknak játékos kihívásokat kellett teljesíteniük, például csókért visszakapniuk az elvesztett orsójukat. A fonók gyakran helyszínt adtak a fiatalok közötti ismerkedésnek és a házasságszerződésnek is. A fonó nemcsak munka végzésére és szórakozásra szolgáló összejövetele lehetőség, hanem a falu olyan házasságszerző intézménye, ahol a fiatalok megismerhették egymást (Balassa – Ortutay, 1979).

A kész fonalat egy vagy négyágú hajtható motollára tekerik fel, ami egyben mérést is jelent. A motolla körülbelül négyszeres hosszúságú, mint a szál, amelyet tartalmaz. Ez azonban változhat a különböző vidékeken, és nem jelent egyetlen abszolút mértéket. Az első összetett egység különböző területeken eltérő lehet, lehet háromszoros (az ige vagy az ötven-százszorosa), vagy akár kispászma is. A második összetett egység, a nagy pászma (sing, hasáb), az előbbi egység negyven-százszorosa. A darab (matring) pedig általában 2-15 második összetett egységből áll (Csókos, 1998, 152).

Gyöngyfűzés

A gyöngyfűzés mestersége egészen az őskorig nyúlik vissza. Az őskorban csontból, kagylókból és különböző magvakból készítettek ékszereket. Később

használtak üvegyöngyöket és vasgyöngyöket. Egyiptomban gyártották az üvegyöngyöket és onnan jutott el távolabbi országokba. Manapság nagy választék található a gyöngyökből. A gyöngyfűzéshez gyöngyök, különböző vastagságú damilok, drót, fonal, gumicérna, kapocs és kis fogó szükséges. Készíthetünk: ékszereket, kiegészítőket, csatokat, táskákat, dísz tárgyakat. Ezt a mesterséget, bárki kipróbálhatja és csodás dolgokat alkothat (Kaczur, Vágó, 2011).

II. A népi díszítőművészet helye az óvodai nevelésben

A díszítést az óvodai munka során a gyermek és környezete harmonikus viszonyának megteremtésére használjuk fel. Az alapvető kézművészeti mechanizmusok elsajátítása jól fejleszthető a legegyszerűbb ősi díszítőelemek rajzoltatásával. Az óvodai díszítések általában színesek, így jelentősek és fontosak a színismeret bővítésében. Az életkori sajátosságoknak megfelelően a tiszta, intenzív színeket dekoratívan kezeli a gyermek. A feladatok készítése során találkozunk a kompozíció, az elrendezés kérdésével, elvont esztétikai fogalmakat ért meg (Beerné, 2001, 110).

Az óvónők a vizuális nevelésben semmiképp sem nélkülözhetik azokat az értékeket, amelyek a népművészetben rejlenek. A népművészet megismerése egyben abban is segíti az óvónőt, hogy sikeresen közvetítsen a képzőművészet és a néptömegek között. A népművészetet tárgyak képviselik: paraszti hajlékokban, kiállításokon, múzeumokban, az üzletek kirakataiban egyaránt (Báron-Juhász-Zsáky, 1978, 287.).

Az ábrázolás és kézimunka fogalmaival az óvodás gyermek festő, mintázó, rajzoló, díszítő, kézimunkázó, konstruáló, építgető tevékenységeit foglaljuk össze. E tevékenység három területe:

1. Ábrázolás, elmond valamit síkon vagy térben, képben. Ábrázoló tevékenységek: rajzolás, festés, mintázás.
2. Kézimunka: eszközök, használati tárgyak készítése, építő, formaalakító tevékenység.
3. A díszítés a tárgyakhoz kötődik. Célja, hogy szebbé tegye azokat.

Ismereteink legnagyobb részét látás útján szerezzük. A látvány lényegének megragadásához rajzoláshoz művelt szem kell. A rajzolás rajzi látás nélkül nem lehetséges, ezért elsődleges célunk megtanulni rajzilag látni. Rajzi látásunk, vizualitásunk állandó művelését segíti a valóságra épülő ábrázolásaink.

Ábrázolásainknak a természet céltudatos megfigyelése az alapja. Rajzolás közben rajzunknak a valóságból kell kiindulnia, a valóság törvényszerűségeit, leglényegesebb vonásait kell ábrázolnunk (Bakkay, 1976.).

2.1 Az óvodai díszítő jellegű ábrázolás és kézműves tevékenység jellegzetességei

Az óvodai ábrázolásban, kézi munkában az anyagok és az eszközök szerepe nem elsődleges (Bakkay, 1984, 169.).

Kézimunkázás közben közvetlen kapcsolat jön létre a környezetet alakító ember és az anyag között. Az óvodai program általános elvként írja elő a különböző anyagok

megismerését és változatos felhasználását játékos munkafolyamatok keretében a kézi munkának a művészettel való kapcsolata nyilvánvaló. A rajz, festés, mintázás, a Díszítés során megismert esztétikai alapelvek, tapasztalatok messzemenően felhasználhatók ennél a tevékenységnél. Ebből következik, hogy az így értelmezett kézimunka Stúdió szorosan kapcsolódik a népművészethez, az iparművészethez és a képzőművészethez.

A kézimunka-foglalkozásokon a gyermeket elsősorban a könnyen beszerezhető, környezetünkben megtalálható egyszerű és kevés eszközzel alakítható anyagokkal és munka fogásokkal ismertetjük meg. Ilyen anyagok a legkülönbözőbb papírok, textilek, flakonok, színes fonalak, rafia, de ezt a darabok, fakanál, magok, drótok, hurkapálca, próbálj jó, színes műanyag szívószálak stb. Ezeket az anyagokat az óvodában ötletesen játékok K, tárgyakká, szemléltető és díszítő eszközökkel alakítjuk, illetve alakíthatjuk. Közben alkalmunk nyílik a népi hagyományok és szokások ápolására, felkutatására, népi játékok, mesehősök készítésére (Báron-Juhász-Zsákay, 1978, 167-168.).

A díszítő munka sajátosságát az óvodai követelmények is meghatározzák. Sőt a díszítő művészettel való ismerkedés esztétikai problémái megelőzik az óvodás gyermekek ábrázoló tevékenységét. Az óvodás legszívesebben színes tárgyakkal játszik, később maga is készít ilyeneket. A játékok, tárgyak mozgatása, csoportosítása előtt tanulmány, ismerkedés azzal a problémával, hogy hol helyezzenek el egy rajzot vagy egy díszít a felületen? A díszítés általában – de nem különösen a gyermeknél – nem csupán vonalakból, formákból, arabeszkékből áll, hanem színekből is. Ezért fontos a szín elmélet díszítéshez is.

Az óvodás gyermek a tárgyak díszítése során esztétikai ítéletekre tesznek szert, pld., hogy egy tárgyat díszíteni lehet messze az általa szebbé lesz. Nagyon fontos annak a megértése, hogy környezetünkben nem minden tárgy díszített. Vannak egy színű terítők, tányérok, szőnyegek. Az óvodás gyermekben ki kell alakítani a felület fogalmát, amelyre igen alkalmas a tárgyak egy színűre festése. Ugyanakkor egy felület be festése a gyermek számára nagy öröm és egyenlő annak díszítésével. Alkalmas az egy színre festés arra is, hogy közben gyakorolja az óvodás az eszközhasználatot. Ha nem csupán befestik a tárgyakat, hanem díszítik is, további fogalmak kialakítására valaminek a széle, közepe, belseje, külője stb. lesz alkalmas ez a tevékenység. A díszítés sokrétűségéből, sajátosságaiból következően, a fejlesztés érdekében, sort kell kerítenünk a különböző színek, anyagok alkalmazására, legfontosabb törvényszerűségei megismerésére is (Baron-Juhász-Zsákay, 1978).

A népművészet és a gyermekvilág közös vonásai szembetűnőek: tiszta színek, naiv formák, élénk színösszhangok, ösztönös szín választások. Mindez a környezettel való találkozás, díszítő kedvünk kiélése közben fejlődik a gyermekben. Ábrázolás hoz hozzájáruló kölcsönhatás figyelhető meg. A díszítő munkát végző gyerekek munkájában az ábrázolt munkák dekoratív hatása érződik. A gyermek, díszítő tevékenységének az iskola előkészítésében is nagy szerepe van. Igen magas fokon tudnak óvodáskorú gyermekek tárgyakat díszíteni. A díszítés az óvodás gyermeknél is – minden esetben tárgy hoz kötött. Ne csak rajzlapot kapjanak A kezünkben, hanem tárgyakat! Az óvodás gyermekek, a saját maguk által készített tárgyakat is szívesen díszítik. Technikájuk lehet festés, karcolás, paprika papír ragasztás, tépés (Baron-Juhász-Zsáky, 1978, 108-110.)

2.2 Népi kézműves foglalkozások

Képlékenyanyagok megmunkálása

– Papír megmunkálása

A papírhajtogatás is fejleszti a kézügyességet. A hajtogatás módot ad, a következő fogalmak kialakítására: valaminek a közepe, széle, jobb- és bal oldala, alja, teteje, élek bevonása, fedés, pontosság, illesztés (Báron-Juhász-Zsáky, 1978.).

– Agyagmunkák

Az agyag olyan anyag, amely nagy látványossággal ad lehetőséget arra, hogy egy pár mozdulat segítségével a formátlan tömbből szemnek gyönyörködtető tárgy keletkezzen. Az agyagot ma már könnyen beszerezheti bárki előkészített formában és különböző minőségű agyaghoz lehet hozzájutni, amit az óvodáskorú gyermekek is könnyen megmunkálhatnak (Benedek-Sándor, 2006).

A tömbben kapható anyagot foglalkozás előtt át kell gyúrni. Akkor megfelelő nedvességű az agyag, ha nem ragad a kezünkhöz, de nem is repedezik. Ha túl nedves akkor a levegőn szikkasztjuk 2-3 órán keresztül, ha túl száraz akkor nedves ruhába kell csavarni. Akkor tudnak a legkönnyebben dolgozni a gyerekek az agyaggal, ha a saját markukba való mennyiséget kapnak.

– Lenyomatok készítése

A kész agyaglapba különböző virágokat, kagylókat nyomunk, de akár a gyermekek használhatják a tenyerüket ujjaikat is.

– Agyagfigura

Agyaghurka és agyaggombóc összeillesztésével figurákat készíthetünk. A kiválasztott állat vagy ember figura részeit külön-külön formázzák a gyermekek, majd

egy új módszer, az agyagpépes ragasztás segítségével állítják össze (Benedek-Sándor, 2006.).

– *Kisebb edények, vázák készítése*

Először az edény fenekét alakítjuk ki - egy körformát -, amelyet csigavonalban összetekerünk. Az edény, váza falának építését újabb agyag- gyűrűk felrakásával érhetjük el. Az agyaggyűrűket agyagpéppel erősítjük egymáshoz. A kancsó fülét azonos módon rögzítjük. Díszíthetjük karcolással, növényi lenyomattal stb. (Bucherna-Faust-Zadravec, 2005.).

– **Textil megmunkálása**

A fonalból szövésel készített vászon, kelme, szövet és a kallózott posztó gyűjtőneve textil. A fonal anyaga lehet a juhról lenyírt gyapjú, a gyapot termése vagy a kender és a len hosszú szárának rostszárai. A magyar parasztember ruházatának és lakásának textilei között a leggyakrabban használt alapanyag a kender és a len. Ebből készültek asztalkendők, abroszok, az ágyneműk, törülközők, ingek, ingvállak, szoknyák, gatyák, kötények. A textil előállításában szinte minden munka a nők feladata volt (Kovács, 1993.).

A szövött textilek története az újkőkorig nyúlik vissza, amikor már ismerték a fonalakat megfeszítő agyagsúlyokat is. A fonás két ősi eszközét a mai napig szinte változatlan formában használják: ez a guzsaly és a gyalogorsó. A megfonandó szálakat felkötik a guzsalyra és erről fonnak az orsóval (Nagy-Vidák, 1998.).

– *Nemez készítés*

A textil művészet legősibb ága. A magyarság egyik ősfoglalkozása. A nemez anyaga a gyapjú, igazi hazája Közép-Ázsia (Nagy-Vidák, 1998.).

A nemez készítés a magyar hagyományban a kalapos mesterségben, illetve a gyermekjátékok közül a szőrlabda készítésben maradt fenn napjainkig. A nemez alapanyaga az állati szőr, amelynek fajtái közül mi a birka gyapjúval dolgozunk. A birka gyapjú könnyen alakítható, puha tapintású, ezért is alkalmas a gyermekekkel való tárgykészítésre. A nemezlabda készítéséhez szükség van meleg vízre és szappanra.

A nemezelés során, az anyag *tépése, gömbölyítése, gyúrása* elsősorban a *finommozgások* fejlődnek (Benedek-Sándor, 2006.).

– *Nemezlabda*

Két maroknyi gyapjút pelyhekre tépnek, majd tenyerükbe fogva gömbölyítik azt. A szárazon már összeállt gyapjút, összefogva vízbe mártják, és kinyomják belőle a levegőt. Ezután, jól beszappanozott kézzel kezdik el gömbölyítve gyúrni, "söndörgetni".

Addig kell gyúrni, míg a labda nem lesz elég kemény. Az elkészül tárgyból meleg vízben kell kimosni a szappant.

– *Nemezsák*

Üreges nemeztárgyat készíthetünk, ha egy nagyobb követ gyapjúval beborítunk. Gyermekököl nagyságú, sima felületű kövek szükségesek. A kő súlya és keménysége segít a gyúrásban, ezért ez gyors eljárás. A kőre rá kell borítani a fátlyat úgy, hogy az mindenhol egyenletesen legyen. Ezt a folyamatot a kisebbeknek előre el kell készíteni. Szappanos vízzel át kell nedvesíteni a gyapjút, ezt a kőre kell simogatni, ránemezelni. Ha összeálltak a rétegek, kivágjuk a zsákot és kivesszük belőle a követ (Benedek-Sándor, 2006.).

2.3 Az ukrán népi díszítőművészet az óvodában

A díszítőkompozíciók formáinak és tartalmának gondos ellenőrzése arra készítet bennünket, hogy a díszítő- és iparművészetben folyamatosan keressük és azonosítsuk a fényes és díszített tárgyakat az óvodások esztétikai és erkölcsi személyiségformálásának gyakorlatában. A népi festmények és dísz tárgyak motívumainak kiválasztásakor a gyermekek alkotásaiban történő reprodukcióhoz figyelembe veszik a képalkotó technikák elérhetőségét, a képek mintázat béli kifejezőképességének mértékét. A népi díszítő motívumokra épülő alkotásokat készítve a gyerekek megtanulják megérteni a művészi általánosítás alapelveit, megtanulják a díszítés technikáját, megtanulják a formák, méretek összehasonlítását, elemek elrendezése a tárgyisíkon (Makridna L., 2004).

Az óvodás korú gyermekeket megismertetik a népművészet különböző formáival, megtanítják megkülönböztetni őket az anyag tartalma, a kifejezési eszközök, a jellemző jegyek alapján. Az óvónő bemutatja az óvodásoknak a díszítő- és iparművészet különféle fajtáit, bemutatja a gyerekeknek díszeket, növényt stb. Képi anyagokat válogat: reprodukciók, képeslapok, diafilmek, videofilmek. Ez pozitív hatással van a gyerekek érzelmi érzékelésére. Másrészt az ismerős tárgyak észlelése új szintre lép, kiemelve az általánost, a gyerekek észrevesznek olyan dolgokat, amelyekre korábban nem figyeltek. Fontos bemutatni a növényi elemek - bogyók, virágok, levelek - képében szereplő geometriai elemeket. A körök, oválisok, kötőjelek kombinálásával a a gyerekszokatlan virágokat, leveleket, bogyókat hoz létre anélkül, hogy a környező természetet lemásolná munkájában. A pedagógus megismerteti a gyerekekkel a népi mesterséget - a nevét, helyét, a gyerekekkel közösen meghatározza a tárgyak karbantartását, rendeltetését. Az érzelmi nevelés céljából a tantárgyak mérlegeléséhez

művészi szó, vigasztalások, közmondások, népi mesterek által használt átvitt szavak, népzene hangzása, dalok társulnak. Különböző foglalkozási formák, képi anyagok, művészi szóhasználat, zene teszi élénké, érdekessé ezeket a foglalkozásokat. Olyan ez, mint egy mesebeli utazás. Amikor a gyerekeket megismertetjük a népművészet valamelyik fajtájával, kiemelünk néhány, a gyerekek számára elérhető technikát: a szobrászat általánosított módszereit, az egyes elemek gyors kivitelezését és a kurzív írást, a lap térének meghatározott sorrendben történő kitöltését, először ugyanazon elemek végrehajtását, majd dekorációk stb (Makridna L., 2004).

A kreativitás fejlesztését kora gyermekkorban kell elkezdni, és különféle eszközökkel kell megvalósítani, amelyek között kiemelt helyet foglalnak el a művészi és kreatív tevékenységek. Az egyik ilyen tevékenység a díszítő- és iparművészet. Korán felkelti a gyerekek figyelmét. A dekoratív és alkalmazott festészet foglalkozásokon fejlődik az esztétikai érzékük. A gyerekek mentális folyamatokat fejlesztenek: összehasonlítás, elemzés, szintézis, általánosítás. A gyerekek fokozatosan hozzászoknak ahhoz, hogy össze kell hasonlítani és meg kell állapítani a hasonlóságokat és különbségeket egy minta ismétlődő elemei között, meg kell határozni az elemek alakjának helyességét (például: téglalap, kör, vonalak, egy bizonyos hosszúság stb). Ennek köszönhetően a dekoratív festés a kéz és a szem edzésének eszközévé válik; fejleszti a kéz és a szem munkájának összehangolásának képességét, amelyek később egyre nagyobb jelentőséget kapnak a rajzban. Ezenkívül a minta rajzolása átgondolt hozzáállást és pontosságot igényel a munkában. Az utóbbi időben az óvodai intézményben a dekoratív és alkalmazott festészet foglalkozásainak jelentősége a kollektív munkaformák kialakításában, az összefogás, a harmonikus, közös cselekvés, a barátok segítése szempontjából került előtérbe. A dekoratív és alkalmazott festészet oktatása nagy lehetőségeket rejt magában a gyermek átfogó fejlesztésében. Ezek a lehetőségek azonban csak akkor valósulhatnak meg, ha a gyerekek az életkori sajátosságoknak megfelelően fokozatosan elsajátítják ezt a tevékenységet, és élvezni fogják. Ha a gyerekek nem érznek örömet abból, amit alkottak, ha az alkotási folyamat nem kelt bennük jó hangulatot, hanem éppen ellenkezőleg, a gyerekek elégedetlenséget, szomorúságot fognak érezni attól, hogy nem úgy sül el, ahogy eltervezték, majd ez fokozatosan a festészet iránti érdeklődés elvesztéséhez vezet, majd nem pluszjellel, hanem mínuszjellel derül ki a személyiség átfogó fejlődésére gyakorolt hatás. Ezzel kapcsolatban az előttünk álló feladat, hogy megtaláljuk a tevékenység optimalizálásának módjait annak érdekében, hogy növeljük annak hatását a gyermek személyiségének átfogó fejlődésére. A díszítő- és iparművészet rendkívül fontos az óvodások lelki

fejlődésében, munka- és esztétikai nevelésében. A dekoratív rajz értéke az általános oktatási folyamatban nagyon nagy, különösen az első osztályokban, amikor a gyerekek először kezdenek el szisztematikusan rajzolni a tanár irányítása alatt. Az első és az azt követő évfolyamon a tanulók a ceruza és az ecset használata során olyan technikai ismeretekre tesznek szert, amelyek évről évre fokozatosan nehezednek, ahogy a gyerekek elsajátítanak bizonyos készségeket. A megfelelően szervezett, tervszerű munka mellett végzett dekorfestés fejleszti a kreatív képességeket a technikai készségek mellett, amelyek természetesen nagy jelentőséggel bírnak a rajzolásban. Így a dekoratív festés a következő feladatokat látja el:

- 1) A tanulók kreatív képességeinek, szín-, ritmus- és kompozíciós érzékének fejlesztése - kép elhelyezése síkon.
- 2) Technikai készségek fejlesztése (Makridna L., 2004).

III. A díszítő jellegű ábrázolás alkalmazhatóságának gyakorlata a Tiszabökényi óvodában

A dolgozatom kutatási részét a Tiszabökényben teljesítettem, a Tiszabökényi óvodában. Tiszabökény a Beregszászi járáshoz tartozó falu, Beregszásztól 25-km-re délkeletre a Tisza bal partján fekszik. A Tiszapéterfalvi kistérség közigazgatása alá tartozik. A falu lakossága 2001-es adat szerint 2216 fő, melynek nagyrészt magyar a lakossága. Tiszabökény felekezeti megoszlása: ortodox, görögkatolikus, református, római katolikus. A faluban található egy kastélymúzeum, amelyben néprajzi kiállítások vannak, amely bemutatja a tiszaháti emberek életét és a paraszti életet. A kastély környékén falumúzeum van korhű berendezésekkel, ahol régen iskola volt és tanár lak is. A Tiszaháti Táj múzeum udvarán gyakran került megrendezésre különféle ünnepek, húsvéti ünnepek vagy különböző jeles napok ünneplése. A húsvéti ünnepek során különböző népi szokásokat, hagyományokat ismerhettek meg a gyermekek, mint például különböző tojás festés technikákat, népi játékokat, dalokat.

3.1 A kutatás helyszíne

A dolgozatom kutatási részét a szülőfalum óvodájában teljesítettem. Számomra ez egy nagyon jól ismert helyiség, hiszen én is ebben az óvodában éltem meg az óvodás éveket. Az óvoda vezetőjétől különböző adatokat tudhattam meg az óvodáról. Az óvodai 2003.július 13-án nyitotta meg kapuit a gyerekek előtt. Az óvodai mai napig magyar néphagyományőrző óvodaként működik. Az óvoda 12 órában működik, napi 4 étkezéssel. A háború óta lecsökkent a gyerekek száma, a háború előtt összesen 70 gyermek járt az óvodába jelenleg 50 a létszám. Az óvoda környezete rendezett, tiszta figyelnek a tisztaságra és a higiéniaira. Az épület két szintes, mind kettő szinten a foglalkozások levezetésére szolgáló termek vannak. A folyosókon a gyermekek saját kézzel készített alkotásaik találhatóak meg és az összes kibocsájtott évfolyam tablóképei. Az óvoda nagy udvarral rendelkezik, sok fával és füves résszel. A szabadtéri játék felszereltsége nagyon jó, itt minden gyermek megtalálja a neki megfelelő játékot, többféle hinta, homokozó, mászóházak, csúszdák, libikókák és még kerti pavilonok is vannak.

A tiszabökényi óvoda nagy hangsúlyt fektet a hagyományápolásra: népi dalok, játékok tanítása, a magyar nép történelmi kincsei megőrzése, ismertetése. Jövőbeli célja az óvodának, hogy külső és belső felújítások történjenek. Valamint a berendezések korszerűsítése.

3.2 A kutatás célja, hipotézise, módszere

Az előző évi könyvtári kutatásaim során a díszítő jellegű ábrázolásról nagyon sok érdekességet tudhattam meg, ami nagy kíváncsiságot váltott ki belőlem. Emiatt folytattam a témám kutatását és szerettem volna kipróbálni, hogyan is működik a díszítő jellegű ábrázolás az óvodában.

A kutatásom fő célja a hipotézisekre történő válaszok keresése volt. A kutatással arról szerettem volna képet kapni, hogy az óvodában, hogyan vonható be és milyen hatással van a gyerekek fejlődésére.

A kutatás hipotézise

1. Feltételezem, hogy a díszítő jellegű kézműves tevékenységek hatással vannak a gyermekek fejlődésére és az íráselőkészítésére.
2. A díszítő jellegű tevékenységek könnyen bevonhatóak különféle foglalkozásokba.

A kutatás elemzése

A Tiszabökényi óvodában három csoportnak tartottam foglalkozásokat: kicsoport, középső és nagycsoport. Összesen 9 foglalkozást tartottam, amelyből 3 foglalkozást nagycsoporton, 4 középső csoporton és 2 foglalkozást kicsoporton.

A nagycsoportosokkal első foglalkozás a kézlenyomat készítés volt, tábortüzet készítettünk, amit a gyerekek nagyon élveztek. Összehasonlították egymással a kezüket, megjegyezték ki hová készített lenyomatot és hogy milyen színeket használtunk.

Második foglalkozásunk a papírszövés volt, amivel ilyen formában ezen a foglalkozáson találkoztak legelőször. Beszélgettünk a szövésről, megnéztünk különböző szövött pokrócokat. Nagyon tetszett nekik, ahogy átszójuk a papírt és kezd kialakulni a minta.

A harmadik foglalkozás során só-liszt gyurmából készítettünk kancsót. Szerintem kijelenthetem, hogy ezt élvezték a legjobban a gyerekek. Nagy élvezettel készítették a saját kancsójukat.

A kicsoportosokkal az első foglalkozáson a mintázást sajátítottuk el. Ujjpöttyözéssel kötenyt díszítettek. A második foglalkozáson só-liszt gyurmából napot készítettünk a gyerekek felszabadultak voltak és élvezték a foglalkozást.

Középső csoporton összesen 4 foglalkozást vezettem le. Az első foglalkozáson az volt a feladat a gyerekeknek elsőként, hogy színezzék ki az általam rajzolt fát festékkel és ecsettel. Ez a feladat gördülékenyen haladt. Ügyesen tudták, hogy milyen színű a fa lombja és a törzse. Az ecseteket a legtöbben elsőre is ügyesen fogták meg, akinek nem sikerült annak megpróbáltam megmutatni, hogyan kell fogni és hagytam, hogy rájöjjenek a technikára. Elsőnek a lombot kértem festeni, hogy míg festik a törzset száradjon a lomb így könnyen tudjuk díszíteni a fánkat almával. A díszítést pöttyözéssel készítettük. Ez a folyamat nagyon tetszett a gyerekeknek az egyszerű fából varázsoltak egy gyönyörű fát.

A második foglalkozás során húsvét közeledtével levélrátétes technikával készítettük el a hímes tojásainkat. Az ehhez szükséges eszközöket elvittem az óvodába és elmeséltem mindenekelőtt, hogy hogyan is készül és hogy fogjuk készíteni a tojásokat. Azt kell mondjam, hogy voltak az elején nehézségek, viszont a végére sikeres lett. Próbáltam mindenben segíteni a gyerekeknek és nagyon élvezték a készítését.

A harmadik foglalkozáson só-liszt gyurmából csigát készítettünk. Mindenki kapott egy kisebb tömböt és arra kértem a gyerekeket, hogy kezdjék el sodorni, nyújtani. A gyerekeknek ismerős volt már ez a gyurmafajta, így jól bántak vele. Az elnyújtott gyurmánkat feltekertük, ez a folyamat a legtöbb gyereknek nagyon könnyen ment volt, akinek megsem kellett mutatnom már készen volt. Díszítették kis szarvacskákkal és szemekkel is. A gyerekek ebben nagyon ügyesek voltak, gyorsan rájöttek a technikájára. Az alkotásokat hazavitték a gyerekek.

A negyedik foglalkozás elnevezése "grízmágus". A gyerekek feladata az volt, hogy különböző formákat rajzoljanak az ujjjaikkal a grízbe. Ezt a gyerekekkel többször játszottuk. A célom az volt vele, hogy megvizsgáljam milyen szinten fejlődik a kézügyességük. Az első alkalommal hagytam a gyerekeket, hogy rajzoljanak bele, amit csak szeretnének, ezzel megismerkedtek ezzel a fajta technikával és én is megnézhettem milyen a kézügyességük. Következő alkalommal már különböző formákat kértem, hogy rajzoljanak az ujjjaikkal. Ezeket több nap is végeztük, aminek szerintem nagy sikere volt, hiszen a fejlődésük szemmel látható volt. Az első alkalomhoz képest sokkal ügyesebben és finomabban rajzoltak az ujjjaikkal.

A levezetett foglalkozások során azt tapasztaltam, hogy a díszítő jellegű ábrázolást könnyen belevonható foglalkozásba. Belevonható a plasztikába, a rajzba, a festésbe és

minden művészeti tevékenységbe. A gyermekek ezeket a foglalkozásokat nagyon élvezik és ezek által fejlődnek is.

Az íráselőkészítés nagyon fontos és jó már óvodában elkezdni a kézügyességüket fejleszteni. Ezekkel a foglalkozásokkal könnyen fejleszthetjük a gyerekek kézügyességét és a későbbiekben hasznát vehetik az iskolában.

A foglalkozások elkezdése előtt mindig megbeszéltük, mit miért, miből készítünk. A paraszti élet gazdag történeteket rejtenek, amelyeket a foglalkozások elején motivációként használtam fel.

A foglalkozások során folyamatosan segítségére voltam a gyerekeknek. Mindig megvártuk egymást. Azt tapasztaltam, hogy sokkal jobb egyes lépésnél bevárni minden gyermeket. A folyamatos dicséret pedig ösztönzőleg hatott a gyerekekre.

3.3 A kutatás eredménye

A kutatáshoz, ahogy már szó is esett róla a megfigyelés módszerét választottam. Az óvodában már a kutatásom előtt is tartózkodtam a gyakorlataim során. A gyerekek már ismertek és jól fogadtak, nagyjából minden gyereknek ismertem az adottságait és azt is, hogy hogyan bánnak például az ecsettel, ceruzával stb.

A kutatásom előtt néhány foglalkozást megfigyeltem az adott csoporton melyet az óvodapedagógus tartott. Volt olyan gyerek, akinek nehezebben sikerült maga az ecset fogása, ennek a gyerekek az óvónő sokat segített és próbálta rávezetni, hogyan is fogja az ecsetet, viszont voltak nagyon ügyes gyerekek, akiknek könnyedén mentek a feladatok. A megfigyelt foglalkozások után az általam előkészített foglalkozásokat is levezettem és megfigyeltem a gyerekeket. Kiscsoporton 10 gyerek 5 lány és 5 fiú, középsőn 21, melyből 13 fiú és 8 lány, nagy csoporton pedig 15 gyerek 7 lány és 8 fiú vett részt a foglalkozásokon.

A fejlődés megállapításához egy szempontrendszer táblázatot hoztam létre (1. sz. táblázat) melyben különböző szempont alapján figyelem az adott gyerek fejlődését. Mivel több foglalkozást is tartottam ezért volt már összehasonlítási alapom. Akik a megfigyelt foglalkozások során is ügyesek voltak azoknak az általam készített foglalkozások is könnyebben mentek. Akiknek volt gondjuk az ecset fogással azoknak néha kellett segíteni viszont látszott a fejlődés az első foglalkozáshoz képest. Sokat segített a finommotorikában a grízmágus feladat amikor a grízbe rajzoltak, ezt a játékot többször is eljátszottuk és minden alkalommal ügyesebben sikerült annak a gyerekeknek

is, akinek elsőnek nehezebben ment. Nemcsak a kézügyességben segítettek ezek a foglalkozások, hanem az esztétikai érzéküket is fejlesztette.

Az első hipotézis mi szerint a díszítő jellegű ábrázolás hatással van a fejlődésre és az íráselőkészítésre igaznak bizonyult, azt tapasztaltam, hogy igen is hatással van a kézügyességükre és különböző foglalkozások által sokat fejlődött és nem csak a kézügyességük fejlődik, hanem az esztétikai érzékük is.

Tapasztalataim szerint a kézműves foglalkozások sikere abban rejlik, hogy megfelelő előkészület legyen és az eszközök és anyagok is egyaránt azok legyenek. Ilyenkor figyelembe kell venni minden szempontot, hogy megfelelő mennyiségű és minőségű anyag kerüljön a gyermekek elé.

Az óvodában a néphagyományőrző szemléletben nevelt gyerekek a néphagyományhoz ragaszkodó emberekké válnak. Ez leginkább az óvónőtől és az adott óvodától függ, hogy mennyit és hogyan csempész bele az óvoda mindennapi programjába vagy egy adott foglalkozásba.

ÖSSZEFOGLALÁS

Szakedolgozatom megírása közben új ismereteket sajátíthattam el. Új tapasztalatokat szerezhettem a népi díszítőművészettel és annak óvodai alkalmazhatóságával kapcsolatban. Munkám során a népi díszítőművészet szerepét vizsgáltam és annak nevelését az óvodában. Kutatásom során megismerhettem a népművészet és népi díszítőművészet fogalmát azok értékének fontosságát az óvodai nevelésben, s az óvodában alkalmazott módszereket az alkotótevékenység terén.

Dolgozatomat három fő fejezetre tagoltam. Az első fejezetben kifejtem a népművészet, a népi díszítőművészet fogalmát, azok sajátosságait. A dolgozat második fejezetében a népi díszítőművészet óvodai vonatkozásairól esik szó. A harmadikban a gyakorlati tapasztalataimról esik szó.

Nekünk, leendő óvodapedagógusoknak feladatunk, hogy megismertessük és megszerettessük a gyermekekkel a népművészeti alkotásokat, tárgyakat; felkeltsük a gyermekekben a néphagyományok és a kézművesség csodái iránt az érdeklődést. Az alkotóösztön minden gyermekben ott van, csak hagyni kell kibontakozni. A gyermeket el kell juttatni az alkotás öröméhez.

A díszítést az óvodai munka során a gyermek és környezete harmonikus viszonyának megteremtésére használjuk fel. Az óvodában a díszítő jellegű munkákhoz a népi motívumkincsekből és díszítő eljárásból sokat meríthetünk, ezzel az esztétikai nevelést tesszük sokszínűvé, a bemutatott tárgyakhoz kapcsolt ismeretnyújtás, szemléltetés a haza megismerésének, a hazafias nevelésnek is egyik eszköze. A tárgyak szemléltetéséhez kapcsolt beszélgetés, a tárgyak színes volta, érdekessége (pl. tojásfestés) érzelmileg megragadja a gyermeket, és így megvan a feltétele, hogy a népművészetről, díszítőművészetről alapfokú ismereteket nyújtsunk ilyen élmények szerzésével is.

Az általam vezetett foglalkozásokon kiemelt figyelmet fordítottam a népi kismesterségek és hagyományok ápolására, mind elméleti, mind gyakorlati szinten.

Ennek ellenére nekünk, pedagógusoknak az a feladatunk, hogy ne maradjon ismeretlen a gyerekeknek őseik kultúrája, hanem újraéledjen és ők is áttudják adni a jövő nemzedék számára.

Munkám során arra a következtetésre jutottam, hogy a hagyományok és szokások megismertetését és megszerettetését már óvodás korban érdemes elkezdni. A gyerekek számára ezek a népi kismesterségek nem teljesen ismeretlenek, hiszen a környezetükben még helyenként fellelhetők.

Kutatásom során tudásom gyarapodott, több szakirodalomból merítettem a témámhoz anyagot, általuk még többet tanulhattam, melyeket akár óvónői pályámban is hasznosíthatok.

Резюме

Під час написання курсової роботи я засвоїла нові знання та нові враження з народного декоративного мистецтва і його застосовування в дитячому садку. Я вивчила роль народного орнаменту в моїй роботі, особливо в дитячому садку освіти. Під час моєї дослідження я дізналася про важливість народного мистецтва та народного декоративного мистецтва, з точки зору їх вартості в дитячому садку освіти та методи, що використовуються в дитячому садку в галузі торчої діяльності.

Моя робота розділена на треті основні розділи. У першому розділі я пояснюю поняття народної творчості, народне декоративне мистецтво, їх характеристики. Другий розділ присвячений аспектом дитячого саду народного декоративного мистецтва. Третій розділ присвячений мій практичний досвід.

Нам, майбутніх вихователям дитячих садків є роботами, щоб ознайомити і полюбити з дітьми народні твори та предмети; щоб викликати у дітей інтерес до чудес народних традицій і ремесел. Творчий інстинкт у кожній дитині існує, йому слід дозволити розкриватися. Дитину треба принести до радості творіння.

Прикраса використовується для створення гармонійних відносин між дитиною та його середовище в роботі дитячого садку. У дитячому саду ми можемо багато чого запозичити з народних мотивів та декоративного процесу для декоративних робіт, з цим роблячи естетичну освіту барвистою, знання пов'язуємо з представленими предметами, ілюстраціями для ознайомлення з батьківщиною та патріотичним вихованням. Для демонстрування об'єктів пов'язана розмова, тобто колір предметів, їх цікавість захоплює дитину емоційно, і тому це є передумовою для забезпечення базових знань народного мистецтва та декоративних мистецтв шляхом набуття такого досвіду.

На заняттях, які я вів, я приділяв особливу увагу плеканню народних ремесло і традицій, як на теоретичному, так і на практичному рівні.

Незважаючи на це, наше завдання як педагогів – зробити так, щоб культура їхніх предків не була невідомою дітям, а щоб вона відроджувалась і щоб вони теж могли передати її наступним поколінням.

В ході роботи я дійшла висновку, що знайомити і любити традиції та звичаї варто починати вже в дошкільному віці. Ці народні промисли не зовсім відомі дітям, адже їх ще можна зустріти в їх околицях.

Під час мого дослідження мої знання зросли, брала матеріали до курсової роботи із багатьох літератури, який я можу використовувати навіть у своїй подальшій кар'єрі в дитячому садку.

Melléklet

1.sz. melléklet

Foglalkozásterv

Helyszín: Tiszabökényi Hófehérke Óvoda

Csoport: Nagycsoport

Dátum: 2023.április 28

Téma: Papírszövés

Célok: türelem, finnomotorika, esztétikai érzék fejlesztése, a szövés alaptechnikájának elsajátítása.

Eszközök: A4 színes lapok 1cm szélességgel csíkokra vágva, A4 lap félben hajtva kivágott tojás formák, amin 1 cm szélességű csíkok vannak vágva.

Elmondom a gyerekeknek, hogy mi is az a szövés. Elmesélem, hogy ez egy régi hagyomány és falunkban is nagyon sokan szöttek régen. A hagyomány őrző saroknál megnézünk pár szövött pokrócot a gyerekekkel.

Elmondom a gyerekeknek, hogy alapjában ma mi is szöni fogunk, viszont mi papírból fogjuk készíteni a szötteünket.

Ezt követően minden gyermek elfoglalja saját helyét és mindegyik gyereknek kiosztom a színes papírcsíkokat és a tojásformájú alapot, amelybe beleszöjjük a papírcsíkokat.

Megkérdezem milyen színűek a papírcsíkok, beszélgetünk róla, hogy mi jut eszükbe minek van még pl. piros színe, sárga színe.

Megmutatom a gyerekeknek, hogyan kell egymás után beszövegetni a papírcsíkokat, azután mindenki elkezdheti a sajátját szöni. A beszöött papírcsíkokat levágtuk és a végét leragasztottuk.

Az elkészített munkákat a gyerekek hazavihették.

Foglalkozásterv

Helyszín: Tiszabökényi Hófehérke Óvoda

Csoport: Nagycsoport

Dátum: 2023.április 24

Téma: kézlenyomat készítés

Fejlesztési feladatok és célok:

- kreatív munkára nevelés
- figyelem fejlesztése
- alkotói kedv kialakítása
- önállósodás fejlesztése
- izomtónus szabályozás
- sorrendiség
- alakzat azonosítása

Eszközök: A1 méretű lap, jó minőségű citromsárga és narancssárga festék, ecset

A foglalkozás menete:

Motivációként a már általuk jól ismert “Tüzet viszek” c. énekes gyermekjátékot játszunk. Egy kiszámoló segítségével kiválasztom ki lesz elsőként a körön kívül.

Kiszámoló:

Lementem én a pincébe vaját csipegetni,
Utánam jött öreganyám hátba veregetni,
Nád közé bújtam, nád sípot fújtam,
Azén sípom így szól didádú,
Te vagy az a nagy szájú!

A játék menete: A gyermekek körbe állnak és énekelnek. Egy játékos kendővel a kezében a körön kívül sétál, s valakinek a háta mögé leejti a kendőt, az felkapja, s üzi vele a kendő ledobóját. Ha elérte, helyet és szerepet cserélnek.

Szövege: Tüzet viszek, ne lássátok, ha lássátok se mondjátok, ég, ég a ruhátok.

A játékot követően neki láttunk a tábortűz elkészítéséhez.

Technika: A gyermek tenyerét ecsettel festem be, majd lenyomtatja, nyomot hagy a papíron, ezután lemossa a tenyerét.

A foglalkozás során tűzrakást fogunk elkészíteni tenyérlenomattal. A közös munka során a gyermekek részesei lesznek egy nagy egésznek. Megbeszéljük melyik színt használjuk, melyik hova kerülhet. Felismertethetjük melyik volt az ő tenyerük, összehasonlíthatják saját tenyerüket társaikkal, megszámozzuk a tenyérlenomatokat.

Az elkészült munkát kiakasztjuk a csoportszobában.

Foglalkozásterv

Helyszín: Tiszabökényi bölcsöde óvoda

Csoport: Nagycsoport

Dátum: 2023.május 2

Téma: Kézműves foglalkozás (gyurmázás)

Fejlesztési feladatok és célok:

- kreatív munkára nevelés
- anyanyelvi nevelés
- természetes alapanyagok megismerése és felhasználási lehetőségei
- egyszerű kézműves technikák elsajátítása – gyurmázás (sóliszt gyurma)
- figyelem és gondolkodásfejlesztés a mese által
- alkotói kedv kialakítása
- önállósodás fejlesztése

Tervezett tevékenységek, fejlesztőjátékok

- mesélés, a mese tanulásának megbeszélése
- Gyurmázás

Eszközök: só-liszt gyurma, gyurma tábla

A foglalkozás menete:

Mese: A holló és a vizeskorsó

Célja: A témához kapcsolódó irodalmi élmény nyújtása és a gyerekek szókincsének bővítése. Ötletmerítés a gyurmázáshoz a mese által.

A meseélmény gazdagítja a gyermeki személyiséget, fejleszti az értelmi képességeket, kibontakoztatja a gyermeki világgépet és az anyanyelvi-kommunikációs képességeket. A gyermekek a beszéd talán legváltozatosabb kellékanyagát sajátíthatják el a mesékből.

A holló és a vizeskorsó

Perzselően sütött a nyári nap. A holló szomjúságtól elcsigázottan repült a kiégett mezők felett, de a nagy szárazságban sehol sem talált vizet. Érezte, hogy az ereje a végét járja.

Egyszer csak a magasból megpillantott valamit. Lejjebb ereszkedett, hogy megnézze, mi az. Egy vizeskorsó volt az; valaki ottfelejtette a fa tövében. A holló reményvesztetten belenézett, és meglepetésében felkiáltott. A korsó alján víz csillogott!

Ám örömét hamarosan kétségbeesés váltotta fel. A korsó szája túlságosan szűk és hosszú volt, ezért hiába próbálkozott, nem érte el a vizet.

Arra gondolt, hogy feldönti a korsót, hátha a kiömlő vízből valamennyit tud majd inni. Ám az ötletet hamar elvetette.

- A forró talaj egy pillanat alatt beissza a vizet, én pedig hoppon maradok - gondolta. Ám hirtelen eszébe jutott a megoldás. A közelben heverő köveket egyenként a csőrébe vette, és a vizeskorsóba ejtette. Ahogy nőtt a kavicsalom a korsó fenekén, úgy emelkedett a korsóban a víz szintje. Végül annyi kő hevert a korsóban, hogy a holló könnyedén elérte a vizet. Miközben nagyokat kortyolt, arra gondolt, hogy találékonysága megmentette az életét.

A mese után bemutatom gyerekeknek az általam készített kancsót. Megismerkedünk a só-liszt gyurmával megbeszéljük hogyan és miből készül a gyurma. A gyerekek előtt gyúrom össze a gyurmát. Majd segítek a gyerekeknek elkészíteni a sajátjukat.

Az elkészített korsókat különbözően lehet díszíteni karcollással, különböző mintákkal, levél formákkal.

A korsókat kitettük a napra száradni, a már megszáradt alkotásokat hazavihették a gyerekek.

Foglalkozásterv

Helyszín: Tiszabökényi Hófehérke Óvoda

Csoport: kiscsoport

Dátum: 2023.április 26

Téma: virágos köténykészítés

Fejlesztési feladatok és célok:

- kreatív munkára nevelés
- egyszerű kézműves technikák elsajátítása (ujjpöttyözés)
- figyelem fejlesztése
- alkotói kedv kialakítása
- önállósodás fejlesztése
- színek ismeretének gyakorlása

Eszközök: A4 papírból kivágott kötény formák, festék, vizes pohár

A foglalkozás menete:

A foglalkozás előtt a gyerekekkel az óvoda udvarán sétálunk. Beszélgetünk a tavaszról, de legfőbbképp a tavaszi virágokról. Megkérdezem a gyerekeket, milyen tavaszi virágokat ismernek és az óvoda udvarán is megnézzük a virágokat.

A séta után mindegyik gyereknek kiosztom a papírból kivágott kötényt, majd mindegyik gyerekkel sorban elkészítjük a virágokat. A gyerekek belemártják a vízbe egy ujjukat, majd kiválasztják a színt amelyiket szeretnék ezt követően pedig pöttyöket raknak a kötényre kis kört formázva, így készülnek a virágok. Első kis virágaikat segítséggel készítik ezt követően maguk folytatják.

Az elkészített kötényeket hagytuk száradni, majd hazavihették a kész kötényeket a gyerekek.

Foglalkozásterv

Helyszín: Tiszabökényi Hófehérke Óvoda

Csoport: Kiscsoport

Dátum: 2023.április 27

Téma: Nap készítés

Fejlesztési feladatok és célok:

- kreatív munkára nevelés
- természetes alapanyagok megismerése és felhasználási lehetőségei
- egyszerű kézműves technikák gyakorlása, – gyurmázás (só-liszt gyurma)
- figyelem fejlesztése
- alkotói kedv kialakítása
- önállósodás fejlesztése
- a gömbölyítés elsajátítása

Eszközök: só-liszt gyurma, gyurma tábla, fapálcikák

A gyurma készítése: a lisztet ugyan annyi aprószemű sóval összekeverjük, majd 1-2 evőkanál olaj és lassan önthetünk hozzá annyi vizet míg nem lesz gyurma állaga.

Tervezett tevékenységek, fejlesztőjátékok

- Mese hallgatás
- Gyurmázás

A foglalkozás menete:

A szél és a nap

Vitatkozott egy időben a szél a nappal; dühös, keserű vitájuk; talán valami lapot szerkeszthettek mind a ketten. Azon folyt a disputa, hogy melyikük erősebb.

Egyszer azután azt mondta a nap a szélnek:

– Tegyük próbát, amott megy egy szegény köpönyeges ember, próbálkozzunk meg rajta, melyikünk lesz erősebb levenni a válláról a köpönyeget.

Hozzáfogott először a szél; megragadta az ember gallérját, tépte, cibálta előre-hátra a köpenyeget; de mentül erősebben rángatta, a szegény ember annál erősebben burkolta vele magát, s nem engedte elvételni a köpenyeget.

Mikor aztán a szél hasztalan kifárasztotta magát, akkor hozzáfogott a nap; elkezdett mosolyogni az utasra melegen, mindig melegebben. A jámbor lassankint kiburkolta magát a köpenyből, azután levetette azt egészen, később levetette kabátját és a mellényét is.

– Látod – szólt a nap a szélhez –, hogy én erősebb vagyok, mint te.

A meséhez kapcsolódóan napot fogunk készíteni a só-liszt gyurmából. A só-liszt gyurmát foglalkozás előtt össze gyúrom, majd elkészítem a saját napomat, amit bemutatok a gyerekeknek.

Mindegyik gyereknek kiosztok egy kis darab gyurmát, amit gömbölyítéssel fogunk megformázni és a tenyerükkel szétnyomni így kapjuk meg a napot, ezt követően beleszúrjuk a pálcikákat körbe, ami a nap sugarai lesznek.

Az elkészített napot kitesszük száradni a napra, ha megszáradt kilehet festeni is.

Foglalkozásterv

Helyszín: Tiszabökényi Bölcsőde és Óvoda

Csoport: középső csoport

Dátum: 2024. március 20

Téma: Almafa készítés

Fejlesztési feladatok és célok:

- kreatív munkára nevelés
- egyszerű kézműves technikák elsajátítása
- figyelem fejlesztése
- alkotói kedv kialakítása
- önállósodás fejlesztése
- színek ismeretének gyakorlása

Eszközök: pálcikák, színes festék, A4 lap, ecset, víz

A foglalkozás menete:

Mesehallgatás: *Szutyjev: Az alma*

Késő ősze járt az idő. A fákról már réges-régen lehullottak a levelek, egyedül csak a vadalmafa legtetején árválkodott egyetlen alma.

Nyúl futott át az erdőn, és meglátta az almát. Hogyan lehetne megszerezni? Nagyon magasan van – nem tud odáig felugrani.

– Kár – kár! Körülnéz a Nyúl, és meglátja, hogy a szomszédos fenyőfán ott üldögél a Varjú, és jóízűen nevet rajta.

– Hallod-e, Varjú koma! – kiáltotta a Nyúl. – Szakítsd le nekem az almát.

Varjú átrepült a fenyőről a vadalmafára, és letépte az almát. De az kiesett a csőréből, le a földre.

– Köszönöm szépen, Varjú koma! – kiáltotta Nyúl, és fel akarta venni az almát, de az – uramfia, mit látnak szemei?! – szusszant egyet és elszaladt.

– Hát ez meg miféle csoda?

Megijedt a Nyúl, de aztán rájött, mi történt. Az alma a fa alatt összegömbölyödve alvó Sündisznócska hátára pottyant. Az álmából fölriasztott Sündisznócska ijedtében futásnak eredt, és tüskéin magával vitte az almát is.

– Állj meg, állj meg! – kiáltozott a Nyúl. – Hová viszed az almámat?

– Ez az én almám. Leesett a fáról, és én elkaptam.

Nyúl odaugrott Sündisznócskához.

– Azonnal add vissza az almámat! Én találtam rá!

Odarepült hozzájuk a Varjú is.

– Felesleges vitáznokok, ez az én almám, én téptem le a fáról, magamnak!

Sehogy sem tudtak megegyezni, mindegyikük a magáét hajtogatta, kiabálta:

– Ez az én almám, az enyém!

Veszekedésük felverte az erdő csendjét. Verekedésig fajult a dolog: a Varjú csőrével belesípelt a Sündisznócska orrába, a Sündisznócska tüskéivel megszurta a Nyulat, a Nyúl pedig oldalba rúgta a Varjút...

Ekkor ért oda hozzájuk a Medve. Rájuk bömbölt:

– Mi történik itt?! Mi ez a lárma?!

Azt felelik neki a verekedők:

– Medve, te vagy itt az erdőn a leghatalmasabb, a legbölcsebb. Légy te a bíró. Azé legyen az alma, akinek te ítéled.

Ezzel elmesélték a Medvének, hogy s mint esett a dolog. Medve gondolkodott, töprengett egy ideig, megvakarta a füle tövét, aztán megkérdezte:

– Ki találta az almát?

– Én! – felelte a Nyúl.

De ki tépte le a fáról?

– Bizony, hogy én! – káromta a Varjú.

– Jól van. De ki kapta el?

– Én kaptam el! – kiáltotta a Sündisznócska.

– Nos hát akkor – ítélte a Medve – mindhármatoknak joga van az almára.

– De csak egy almánk van! – kiáltotta egyszerre a Sündisznócska, a Nyúl és a Varjú.

– Osszátok el az almát szép egyforma darabkákra, és mindegyiktek vegye el a maga részét.

Megint egyszerre kiáltották mind a hárman:

– Hogy a csudába nem jutott ez az eszünkbe?!

Sündisznócska elvette az almát, és négy egyforma részre vágta. Egy darabot a Nyúlnak kínált.

– Tessék, ez a tiéd, Nyúl, mert te láttad meg elsőnek.

A másodikat a Varjúnak adta.

– Ez a tiéd, mert te tépted le.

A harmadik darabot ő nyelte le.

– Ez az enyém, mert én kaptam el az almát.

A negyedik darabkát pedig a Medve mancsába nyomta.

– Ez a tiéd, Medve.

– Ugyan, miért? – ámuldozott a Medve.

– Azért, mert te békítettél össze és vezettél a helyes útra bennünket!

És mindannyian megették a részüket az almából, és mindenki elégedett volt, mert a Medve igazságosan döntött, senkit sem bántott meg.

A meséhez kapcsolódóan elkészíti mindegyik gyerek a saját almafáját. Bemutatom a gyerekeknek az általam készített almafát és elkezdjük készíteni az övéket. Elsőként elkészítjük a fánkat, a gyerekeknek az a feladatuk, hogy kiszínezzék. Ezt követően fültisztító pálcikákat használtunk a díszítéshez. A piros almákat pöttyözéssel rányomták és így elkészült az almafánk.

Az elkészített munkánkat hagyjuk megszáradni, majd hazavihetik a gyerekek.

Foglalkozásterv

Helyszín: Tiszabökényi Bölcsőde és Óvoda

Csoport: középső csoport

Dátum: 2024. március 25

Téma: húsvéti tojásfestés levélrátétes technikával

Fejlesztési feladatok és célok:

- kreatív munkára nevelés
- néphagyományok ápolása
- egyszerű kézműves technikák elsajátítása
- figyelem fejlesztése
- alkotói kedv kialakítása
- esztétikai érzék kialakítása

Eszközök: tojás, petrezselyem, harisnya, cérna, előre elkészített vízben áztatott hagymahaj

A foglalkozás menete:

A foglalkozás elején a húsvéti szokásokról beszélgetünk a gyerekekkel. Elmesélhetik ők hogyan készülnek a húsvétra otthon. Ezt követően eljátszunk egy általuk már ismert tavaszi körjátékot:

Hej, szénája, szénája

Hej, szénája, szénája, szénakaszálója
Szénát kaszál egy fiú, aranyos fiúcska,
A kaszáját pengeti, a kalapját lengeti,
Úgy hívja a párját.

Játék leírása: egy gyerek a körközepén áll, a gyerekek körbe sétálnak "A kaszáját pengeti" résznél a közepén álló gyerek választ egy párt magának, a közepén álló gyerek helyére beáll a választott gyerek következőben pedig ő választ egy párt.

A játék után a gyerekekkel elkészítjük a húsvéti hímestojásokat. A tojásokat levélrátétes technikával készítjük el. A nyerstojásra ráhelyezzük a petrezselyem levelet és a harisnyába helyezük és bekötjük a végét. Az előkészített hagymahéjba megfőzzük a tojásokat.

Foglalkozásterv

Helyszín: Tiszabökényi Bölcsőde és Óvoda

Csoport: Középső csoport

Dátum: 2024. március 21

Téma: Csiga készítés só-liszt gyurmából

Fejlesztési feladatok és célok:

- kreatív munkára nevelés
- természetes alapanyagok megismerése és felhasználási lehetőségei
- egyszerű kézműves technikák gyakorlása, – gyurmázás (só-liszt gyurma)
- figyelem fejlesztése
- alkotói kedv kialakítása
- önállósodás fejlesztése
- a sodrás és a csavarás elsajátítása

Eszközök: só-liszt gyurma, gyurma tábla

A gyurma készítése: a lisztet ugyan annyi aprószemű sóval összekeverjük, majd 1-2 evőkanál olaj és lassan önthetünk hozzá annyi vizet míg nem lesz gyurma állaga.

Tervezett tevékenységek, fejlesztőjátékok:

- Gyurmázás
- Találós kérdés, mondóka

Találós kérdés:

Ismerek egy tarka házat, lakik benne szarvas állat. Szegény igen fél ám tőled, szarvát behúzza előtted. Bármerre jár, völgyön, hegyen, házikója vele megyen... Tarka házban szarvas állat, ügyes vagy, ha kitaláltad. (csiga)

Melyik énekkel csalogatjuk ki a csigát?

Csiga-biga gyere ki, Ég a házad ide ki. Kapsz tejet, vaját, Holnapra is marad. Ha nem jössz ki, megbánod, Nem leszek a barátod!

A gyerekek előtt elkészítem a saját csigámat, végig mutatom a gyerekeknek a lépéseket. Ezt követően minden gyermek kap egy kisebb adag gyurmát és elkezdjük sodorni. Amikor mindenkinek sikerült szép hosszúra elnyújtani, akkor feltekerjük, csavarjuk. Csinálunk neki szarvat és nyakat is. El is készült a csigánk.

Foglalkozásterv

Helyszín: Tiszabökényi Bölcsőde és Óvoda

Csoport: Középső csoport

Dátum: 2024. március 22

Téma: Grízmágus

Fejlesztési feladatok és célok:

- kreatív munkára nevelés
- természetes alapanyagok megismerése és felhasználási lehetőségei
- figyelem fejlesztése
- alkotói kedv kialakítása
- önállósodás fejlesztése
- finommotorika fejlesztése

Eszközök: gríz, egy magasabb oldalú tálca, kinyomtatott formák papírra.

A foglalkozás menete:

Bemelegítjük az ujjainkat a következő mondókával:

1. Jöjj ki napocska,

(hívogató mozdulat ujjal)

Itt apád, itt anyád.

(ujjal mutató)

Sót törünk, borsot törünk,

(öklök egymásra ütögetése)

Tökkel harangozunk.

(összekulcsolt kezekkel harangozó mozdulat)

2. Ujjaimat mutogatom, (felemelt kezeinken mozgatjuk az ujjainkat)

közben vígan mondogatom:

kifordítom, befordítom,

fölfordítom, lefordítom,

zongorázok, furulyázok.

Erősebb lett a kezem, (öklünket nyitjuk és zárjuk) a tornát befejezem.

A mondókák követően a már előkészített tálcába öntöm a grízt (közben elmondom, hogy mit is öntök a tálcában, hogy a gyerekek sokan nagyon szeretik és hogy ez egy étel), majd bemutatom a gyerekeknek mit is fogunk csinálni. Mindegyik gyermek kipróbálja és különböző formákat rajzolunk (kör, félkör, vonal stb.).

1. sz. táblázat

Fejlettségi szintek	Kiscsoport		Középső csoport		Nagy csoport	
	Első fog.	Utolsó fog.	Első fog.	Utolsó fog.	Első fog.	Utolsó fog.
Felnőtt segítségével nem képes elvégezni	1	-	-	-	-	-
Felnőtt segítségével képes elvégezni	6	4	10	8	5	4
Minimális segítséggel képes elvégezni	3	4	7	7	8	8
Önállóan végzi	-	2	3	4	2	2
Új meglátások jegyében végzi el	-	-	1	2	-	1

Képmelléletek

1 sz. kép: Papírszövés, nagycsoport

2.sz kép melléklet: Az első papírcsíkok beszövése

3.sz. kép melléklet, készülnek a színes tojások

4.sz kép melléklet, az első kézlenyomatok

5.sz kép melléklet, az elkészült kézlenyomatok, nagycsoport

6.sz kép melléklet, a csigaház forma kialakítása

7.sz kép melléklet, készülnek a gyerekek alkotásai

8.sz kép melléklet, egy elkészült alkotás

9.sz kép melléklet, készülnek a kötények

10.sz kép melléklet, a kész alkotások

11.sz kép melléklet, a só-liszt gurma gömbölyítése

12.sz kép melléklet, a készülő napocska

13.sz kép melléklet, az elkészült napocsák

14.sz kép, Prófusz Marianna, kiállítás a magyar kultúra napja alkalmából, 2023.január

15.sz kép, Tulipános szedetttes beregi terítő

16.sz kép, Rákóczi-keresztzemes hímzés

17.sz kép, A neves "farkasnyomos minta", beregi szőttés mintája

18.sz. kép melléklet, az első ecsetvonások

19. sz. kép melléklet, készül az almafa

20.sz. kép melléklet, a kifestett fa díszítése

21.sz. kép melléklet, pöttyözéssel készülő almafa

22.sz. kép melléklet, csiga készítés só-liszt gyurmából

23.sz. kép melléklet, az elnyújtott gyurma feltekerése

24.sz. kép melléklet, készül a csiga

25.sz. kép melléklet, az elkészült csigákkal

26.sz. kép melléklet, grízmágus

27.sz. kép melléklet, kört rajzoltunk

28.sz. kép melléklet, cikk-cakk rajzolás

29.sz. kép melléklet, levélrátétes technika

30.sz. kép melléklet, tojás a már ráhúzott harisnyával

31.sz. kép melléklet, szőlőlevéllel is készült toj

32.sz. kép melléklet, elkészül tojások egy része

33.sz kép melléklet, Petrikovkai mintával festett tányér

Felhasznált irodalom

- A. M. БОГУШ, Н. В. ГАВРИШ (2017): *Дошкільналінгво – дидактика*. Видано Міністерством освіти і науки України, (Ukrajna Oktatási Minisztériumának alapprogramja az óvodai nevelésre vonatkozóan)
- Az Óvodai Nevelés Alapprogramja (2012), Online dokumentum: https://www.kir.hu/KIR2_INFO/Pub/DokLetolt/PEDPROG-201705-0 [Letöltés ideje: 2021/10/28]
- Andrásfalvy Bertalan (1982): *Magyar Néprajzi Lexikon*. Akadémia Kiadó, Budapest.
- Badó Zsolt (2009): A beregi szóttos mestere – Orosz Gizella. In: *Kárpátalja hetilap*, 9(27). 442 szám. <https://karpataljalap.net/2009/07/03/beregi-szottes-mestere-orosz-gizella> [Letöltés ideje: 2021/10/28].
- Bakkay Tiborné – Bessenyei Antal – Szamosi Ferenc – Zsáky István: *Rajz és kézimunka I-rész*, Tankönyvkiadó, Budapest
- Ballasa Iván – Ortutay Gyula (1979): *Magyar néprajz* 346-399.
- Báron László – Juhász Antal – Zsákay István (1977): *Rajz és kézimunka*, 139-169
- (Szerk.) Benedek Krisztina – Sándor Ildikó (2006): *Útravaló*, Hagyományok Háza, Budapest.
- Beerné Sántha Magdolna – Szappanos István (2001): *Módszertani példatár*. Kecskeméti Főiskola, 110
- Bucherna Nándorné – Faust Dezsőné – Zdravec Teréz (2005): *Néphagyományörzés óvodában*. A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága, Budapest.
- Csókos Varga Györgyi (1998): *Fonás, vetés, szövés*. Planétás kiadó, Budapest, 152.
- Dancs Krisztina (2014): A beregi szóttos múltja és jelene. In: *Acta Academiae Beregsasianus*, 1. 114-126
- Dankó Imre – Domonkos Ottó – Gáborján Alice – Juhász Antal – Kresz Mária – K. Csilléry Klára – Paládi-Kovács Attila – Selmeczi Kovács Attila – Szolnoky Lajos – Timaffy László (1974): *Magyar Néprajz III. Kézművesség*, Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Dobrossy István (1976): *Foglalkozások és életmódok*, Nyomdaipari Vállalat, Miskolc.
- Domanovszky György (1981): *A magyar nép díszítőművészete*. Akadémia Kiadó, Budapest.
- Kaczur Ágnes — Vágó Boglárka (2011): *Népi mesterségek*, Kárpátikum Közhasznú Alapítvány, Eger.
- Kondács Mihályné – Podmaniczky Mária (1994): *Vizuális nevelés az óvodában*, 39-87
- Kovács Károly (1993): *Népművészet*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Lengyel Lajos (1954): *Magyar népi díszítőművészet*. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest.

- Lukovszky Ilona (1994): *Bőrművesség*, Múzsák Közművelődési Kiadó, Budapest.
- Nagy Jenőné (1996): *Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel*, 39-42
- Nagy Mari – Vidák István (1998): *Nemzékészítés gyerekekkel*. Házinyomda Kecskemét.
- Nagy Mari – Vidák István (1998): *Szöveg, fonás gyerekekkel*. Házinyomda, Kecskemét.
- Pása Erika (1998): *Kézművesség*. Kincskereső füzetek, Budapest.
- Макрідіна Л. (2004): Технологія ТРВЗ – сучасна технологія навчання творчості №34. - С. 6 -7.
- Богущ А.М. – Лисенко Н.В. (2003) Українське народознавство в дошкільному закладі.
- Лозинська Є. (2008): Українське народознавство дітям дошкільного віку: метод. посібн. для дошкільн. закл. – Львів: Оріяна-Нова.

Звіт про перевірку схожості тексту Oxsico

Назва документа:

Tatár Regina.pdf

Ким подано:

Greba Ildikó

Дата перевірки:

2024-05-31 12:03:14

Дата звіту:

2024-05-31 13:45:14

Ким перевірено:

I + U + DB + P + DOI

Кількість сторінок:

35

Кількість слів:

10261

Схожість 12%	Збіг: 35 джерела	Вилучено: 0 джерела
Інтернет: 16 джерела	DOI: 0 джерела	База даних: 0 джерела
Перефразовування 3%	Кількість: 27 джерела	Перефразовано: 511 слова
Цитування 10%	Цитування: 66	Всього використано слів:
Включення 1%	Кількість: 3 включення	1282 Всього використано слів: 52
Питання 0%	Замінені символи: 0	Інший сценарій: 1 слова